

Látássérült emberek infokommunikációs segítője
Oktatási segédanyagok sorozat

Braille-kijelzők áttekintése és használata

Készítette az
Informatika a Látássérültekért Alapítvány

Készült a Slachta Margit NSZI támogatásával.

Készítés dátuma: 2021. július

Bevezetés	4
Rövid áttekintés a Braille-kijelzőkről	4
Mik azok a Braille-kijelzők?	4
Mire használhatók a Braille-kijelzők?	6
Aktuális trendek	8
A jelenleg legnépszerűbb Braille-kijelzőtípusok rövid áttekintése	8
Az ötödik generációs Focus Blue 14 és 40 Braille-kijelzők	8
Orbit Reader 20	9
Támogatott platformok és képernyőolvasók	12
Focus	12
Orbit	12
Támogatott fájlformátumok és Braille-írásrendszerek	13
Focus	13
Orbit	13
Az ötödik generációs Focus Blue Braille-kijelző készülékek részletes ismertetése	13
Önálló mód	14
A Focus felhasználói nyelve	15
A Focus Blue menüje	16
A memóriakártya használata	17
A Scratchpad Jegyzetkönyv használata	18
Jegyzetkészítés	19
Könyvolvasás	21
További információk	22
Kijelző mód	23
A Focus Blue Braille-kijelzők használata a JAWS for Windows képernyőolvasó programmal	23
Az USB-kapcsolat használata	24
A Bluetooth kapcsolat konfigurálása	25
A Focus Blue billentyűparancsai a JAWS használatához	29
Módosító és funkcióbillentyűk	29
Speciális billentyűk	31
Navigációs billentyűparancsok	33
A Microsoft Word navigációt gyorsító billentyűi	37
Szövegkijelölési parancsok	39
Braille-parancsok	40
Windows-parancsok	42
Kijelölési parancsok	42

„Informatika a
látássérültekért”
Alapítvány

Székhely: 1146 Budapest, Hermina út 47.
Iroda: 1145 Budapest, Bácskai u. 29/ b.
Postacím: 1580 Budapest, Pf. 35.
Tel: +36-1-273-3180
Fax: +36-1-273-3189
www.infoalap.hu

JAWS-parancsok	44
Kurzorfunkciók	46
Érintőkurzor-funkciók	47
Segédprogram-funkciók	49
Az Orbit Reader 20 Braille-kijelző készülék részletes ismertetése	50
A készülék használata	51
Az Orbit Reader 20 menüje.....	52
Az Orbit Reader 20 Braille-kijelző használata a JAWS for Windows képernyőolvasó programmal	53
Az USB-kapcsolat használata	53
Bluetooth kapcsolat használata.....	55
Az Orbit Reader 20 billentyűparancsai a JAWS használatához	58
JAWS Billentyűparancsok	58
A JAWS for Windows beállítása az Orbittal írt jegyzetek elolvasásához	64
Impresszum	68

Bevezetés

Jelen dokumentum célja, hogy áttekintést nyújtson a Braille-kijelzők használatáról, illetve bemutassa két népszerű típus, a Focus 5GEN és az Orbit Reader 20 használatát.

A dokumentum olyan betűtípussal és méretben (Arial 14-Arial 22) – valamint megnövelt sortávolsággal és balra zártan – készült, amely a gyengénlátó emberek számára lehetővé teszi annak akadálymentes olvasását.

Rövid áttekintés a Braille-kijelzőkről

Jelen áttekintés azzal a céllal készült, hogy az elektronikus Braille-eszközök, illetve a használhatóságuk iránt érdeklődők számára gyors és könnyen érthető tájékoztatást nyújtson a dokumentum írásakor elérhető lehetőségekről. Reméljük, az ismertető elolvasása után könnyebben el tudja majd dönteni, hogy szüksége van-e Braille-kijelzőre, és ha igen, akkor ki tudja választani, hogy az elérhető típusok közül melyik volna a legmegfelelőbb az Ön számára.

Mik azok a Braille-kijelzők?

A Braille-kijelzők a Braille-írást ismerő és használó vak emberek számára hasznos készülékek. Számítógéphez vagy mobileszközhöz csatlakoztatva lehetővé teszik az eszközökön tárolt, illetve az interneten található elektronikus dokumentumok akadálymentes olvasását,

szerkesztését. A számítógép vagy a mobilkészülék a Braille-kijelző segítségével használható beszédszintetizátorral együtt, de anélkül is. A Braille-kijelzők egyszerre egy sornyi Braille-szöveg megjelenítésére képesek. A kijelzők legfontosabb paramétere az, hogy hány cellás a Braille-sora. A legtöbb Braille-kijelzőre a képernyő vagy egy síkírásos dokumentum egyetlen sora sem fér ki.

A negyven vagy ennél több cellás kijelzők asztali használat mellett professzionális célokra szolgálnak. Egy negyvencellás kijelzőn egyszerre nagyjából negyven karakternyi szöveg olvasható. Ilyen adagokban lépkedve lehet elolvasni a teljes szöveget.

A papírra nyomtatott Braille-kiadványok többségének sorai nem hosszabbak negyven Braille-jelnél. Az ilyen anyagok elektronikus változatát a negyvencellás Braille-kijelzőkkel soronként lépkedve lehet olvasni. Ebből adódóan a negyven vagy többcellás kijelzők ideálisak a kiadásra szánt Braille-anyagok szerkesztésére és lektorálására, valamint komplex dokumentumok olvasására.

A kevesebb cellás, olcsóbb, hordozható modellek ideálisak az utazás közbeni, illetve időtöltés célú használatra, önálló eszközként vagy gyakran valamilyen mobileszközhöz párosítva.

A 14 vagy 20 cellás Braille-kijelzőkön egyszerre csak egy vagy néhány szó fér el, ezért a szövegben gyakrabban kell léptetni olvasás közben. Ennek kiküszöbölésére sok felhasználó azt a beállítást választja, hogy minden léptetési adag fixen annyi Braille-jelből álljon, ahány cellás a kijelző. Az így kettévágott szavakat utólag fejben illeszti össze az olvasó. A Braille-kijelzők kezelőszerveivel elérhető a saját menüjük, beírás funkciójuk, valamint vezérelhető a csatlakoztatott számítógép, illetve mobilkészülék.

A jelenleg forgalomban lévő Braille-kijelzők USB vagy Bluetooth kapcsolaton keresztül csatlakoztathatóak a számítógépekhez és a mobileszközökhöz. Ebben az esetben a Braille-készülék a számítógépen vagy a mobileszközön futó képernyőolvasó program kijelzőjeként működik, annak gombjaival vezérelhető a csatlakoztatott eszköz. A mai Braille-kijelzők saját, tölthető akkumulátorral rendelkeznek az önálló működéshez. Ez biztosítja a hordozhatóságot, illetve Bluetooth kapcsolat esetén nélkülözhetetlen. Az újabb kijelzők cserélhető memóriakártyával rendelkeznek az adatok tárolására. Ez az önálló könyvolvasó és jegyzetelő funkciókhoz szükséges.

Mire használhatók a Braille-kijelzők?

- Képernyőolvasó programmal kijelzőként és a számítógép, illetve a mobileszköz vezérlésére. Ilyenkor egyrészt kijelzőként, másrészt beviteli/vezérlő eszközként működnek.
- Önálló eszközként könyvek és más szövegek olvasására, jegyzetek írására. A memóriakártyára töltött szövegfájlokat fejlett olvasási funkciókkal lehet Braille-ban elolvasni, illetve saját jegyzeteket is lehet készíteni a kijelző Braille-billentyűzetén.
- Szinte bármilyen nyelvű szöveg olvasására és írására. Sok nyelvhez létezik Braille-támogatás önálló és képernyőolvasós kijelző módban is. Ez komoly segítség a nyelvet tanulóknak vagy tanítóknak és fordítást végzőknek, illetve azoknak, akiknek a

munkája részét képezi idegen nyelvű anyagok olvasása vagy készítése.

- Szakanyagok kezelésére: matematika, fizika, kémia, kották, programkódok stb. Vannak olyan felhasználók, akik az ilyen típusú anyagokat könnyebben kezelik Braille-ban, mint beszéd-támogatás használatával.
- Képernyőolvasóval együtt használva professzionális és online dokumentumok előfeldolgozás nélküli kezelésére. Fejlett, pl. Word dokumentumok, illetve online anyagok a képernyőolvasók egyre bővülő beépített Braille-képességeinek köszönhetően manapság már közvetlenül használhatók Braille-kijelzővel. Vegyesen tartalmazhatnak többnyelvű szövegeket, tudományos anyagokat, illetve különféle szakterületeken használt speciális lejegyzéseket. Egyre ritkábban van szükség arra, hogy szakemberek készítsék el az ilyen anyagok Braille-átiratát, jellemzően hosszú átfutási idővel. Legtöbbször elegendő megnyitni a kívánt weboldalt vagy elektronikus dokumentumot, a képernyőolvasó a böngészővel vagy a szövegszerkesztő programmal együttműködve automatikusan megjeleníti a dokumentum speciális, pl. matematikai tartalmainak Braille-változatát is. Ezek a speciális Braille-lejegyzésű tartalmak így azonnal olvashatóak, és legújabbban már szerkeszthetőek is a JAWS program támogatásával.

Aktuális trendek

Folyamatosan nő a kisebb méretű, kevesebb cellás kijelzők népszerűsége. Egyre könnyebb, kisebb, hordozhatóbb, egyre könnyebben kezelhető és mind megfizethetőbb modellek jelennek meg. Az utóbbi években piacra került kijelzőknek saját kezelőszerveik vannak, és rendelkeznek Braille-billentyűzettel. A hordozható Braille-kijelzők nyomógombos kezelőfelületet kínálnak az okostelefonokhoz, illetve kényelmes, gyors szövegírást tesznek lehetővé. A diktálással szemben a Braille-bevitel biztosítja a szövegírás diszkrécióját. A Braille-bevitel azon vak felhasználók körében is népszerűvé vált az érintőképernyős mobil eszközök elterjedésével, akik nem szoktak Braille-ban olvasni.

A jelenleg legnépszerűbb Braille-kijelzőtípusok rövid áttekintése

Az ötödik generációs Focus Blue 14 és 40 Braille-kijelzők

A Focus kijelzőcsaládot a JAWS for Windows képernyőolvasó programot is fejlesztő, Freedom Scientific nevű amerikai cég gyártja. Ezek a kijelzők a JAWS for Windows képernyőolvasó program legmagasabb szintű támogatását élvezik. Ennek köszönhetően a Focus Braille-kijelzőkkel a JAWS programon keresztül a Windows számítógépek teljeskörűen használhatók a hagyományos billentyűzet, az egér, a képernyő vagy akár a JAWS beszédhangja nélkül is. Hazánkban a 14 cellás modell a

legnépszerűbb. Az ötödik generációs Focus Blue családnak tagja még egy nyolcvancellás Braille-kijelző is.

Orbit Reader 20

Ezt a kis méretű Braille-kijelzőt az Orbit Research nevű amerikai cég gyártja. Népszerűsége elsősorban kedvező árának köszönhető. Előnyös tulajdonságai közé sorolható a szabadabb konfigurálhatósága és az, hogy igen sok rendszeren számos képernyőolvasó programmal használható.

A két kijelző az alábbi közös tulajdonságokkal rendelkezik:

- A kisebb modellek megfizethetőbbek és hordozhatóak.
- Rendelkeznek magyarországi forgalmazóval és garanciális támogatással.
- Rendelkeznek JAWS támogatással.
- Rendelkeznek magyar nyelvi támogatással, pl. honosított menüvel és magyar Braille-támogatással.
- USB és Bluetooth csatlakozási lehetőséget tartalmaznak.
- Több eszközhöz kapcsolódhatnak egy időben.
- Könnyű rajtuk váltani a csatlakoztatott eszközök között.
- Egyre optimálisabban használhatók mobileszközökkel.
- Használhatóak nyolcpontos és hatpontos Braille-módban is.
- Önálló olvasó és jegyzetelő eszközként is használhatóak.
- Saját menüvel és nyolcpontos Braille-billentyűzettel rendelkeznek.

„Informatika a
látássérültekért”
Alapítvány

Székhely: 1146 Budapest, Hermina út 47.
Iroda: 1145 Budapest, Bácskai u. 29/ b.
Postacím: 1580 Budapest, Pf. 35.
Tel: +36-1-273-3180
Fax: +36-1-273-3189
www.infoalap.hu

- A Braille-kijelző bal és jobb szélén navigációs billenőgomb található.
- Rendelkeznek saját memóriakártyával és akkumulátorral.

A két eszköz az alábbiakban tér el egymástól:

- Az ötödik generációs Focus 14 Blue készülék 14 cellás Braille-kijelzővel rendelkezik.
- Az Orbit Reader 20 készülék 20 cellás Braille-kijelzővel rendelkezik.
- A Focus 14 Blue készülék a kevesebb Braille-cella ellenére lényegében nem keskenyebb, de más tekintetben kisebb és könnyebb az Orbit Reader 20-nál.
- A Focus 14 Blue méretei: 16cm x 8,2cm x 1,9 cm.
- Az Orbit Reader 20 méretei: 16,8cm x 11,2cm x 3,6cm.
- A Focus 14 Blue súlya: 328g.
- Az Orbit Reader 20 súlya: 450g.
- A Focus Blue kijelzőkön a felhasználói nyelv váltása nagyon egyszerű: a készülék menüjében több tucat nyelv közül lehet választani.
- Az Orbit Reader 20 készüléken csak egy előre konfigurált nyelv és az angol közül lehet választani. Külön-külön váltható az eszköz nyelve és a Braille-írásrendszer. Egy másik nyelvet csak több lépésben lehet konfigurálni, ez szakértelmet és odafigyelést igényel.

- Az ötödik generációs Focus Blue készülékeken ugyanazok a kurzornavigációs billentyűparancsok használhatók a szerkeszthető és a csak olvasható szövegfájlokban is.
- Az Orbit Reader 20 készüléken az adatbeíró mezőkben, a szövegolvasó- és a szövegszerkesztő módban jelentősen eltérnek egymástól a kurzornavigációs billentyűparancsok.
- Az Orbit Reader 20 haladó funkciókat biztosító, saját fájlkezelő alkalmazással rendelkezik.
- Az Orbit Reader 20 Braille-kijelzőjének lassabb a frissítési sebessége: háromnegyed másodperc alatt tud a teljes kijelzőn új szöveget megjeleníteni.
- Az ötödik generációs Focus Blue kijelzők beépített szövegexportálási funkciója lehetővé teszi a preferált Braille-írásrendszerben készült jegyzetek sima szöveggé alakítását és átvitelét a számítógép bármely beírómezőjébe.
- Az Orbit Reader 20-on, kizárólag magyar irodalmi Braille-teljesírással készített jegyzeteket és csak a magyar forgalmazó által fejlesztett, külön telepíthető Windows-alkalmazás segítségével lehet sima szövegfájlokká alakítani.
- A Focus Blue kijelzőkön több nyomógomb és egyéb kezelőszerv található. Külön MENÜ gomb, kurzoráthelyező gombok a Braille-cellák felett, navigációs módváltó gombok, valamint előlapi SHIFT-billentyűk, billenősávok, léptető és kiválasztó gombok.
- Az Orbit Reader 20 készülék jóval kevesebb nyomógommbal rendelkezik. Nincsenek a Braille-cellák felett kurzoráthelyező gombok, viszont az 5., a 10. és a 15. cella után kitapintható egy tájékozódást segítő, kiemelkedő rovátká, továbbá található a

„Informatika a
látássérültekért”
Alapítvány

Székhely: 1146 Budapest, Hermina út 47.
Iroda: 1145 Budapest, Bácskai u. 29/ b.
Postacím: 1580 Budapest, Pf. 35.
Tel: +36-1-273-3180
Fax: +36-1-273-3189
www.infoalap.hu

készüléken egy navigációs nyílblokk és a kiválasztott elem aktiválására szolgáló SELECT billentyű.

- A JAWS képernyőolvasó program a Focus Blue kijelzőkön jóval több billentyűparancsot támogat, mint az Orbit Reader 20-on.
- A Focus Blue kijelzők beépített akkumulátorral rendelkeznek.
- Az Orbit Reader 20 kijelzőben a felhasználó által cserélhető akkumulátor van.

Támogatott platformok és képernyőolvasók

Focus

- Windows: JAWS (teljeskörű támogatás), NVDA, Narrátor
- Mac OS X: VoiceOver
- iOS: VoiceOver
- Android: BrailleBack

Orbit

- Windows: NVDA, JAWS, Window-Eyes, System Access, Dolphin ScreenReader
- Mac OS X: VoiceOver
- iOS: VoiceOver
- Android: BrailleBack
- Chromebook: ChromeVox

Támogatott fájlformátumok és Braille-írásrendszerek

Focus

- .fnz (a Focus saját jegyzetfájlformátuma tetszőleges, akár speciális lejegyzésekhez)
- .brf (hatpontos formátum csak olvasásra)
- .txt (nyolcpontos formátum a Notes almappában szerkesztésre, a Books almappában csak olvasásra)

Orbit

- .txt (nyolcpontos működési módban olvasásra és szerkesztésre egyaránt)
- .brl, .brf (hatpontos működési módban olvasásra és szerkesztésre egyaránt)

Az ötödik generációs Focus Blue Braille-kijelző készülékek részletes ismertetése

A Focus 14 Blue és a Focus 40 Blue kisméretű, hordozható, tizennégy-, illetve negyencellás Braille-kijelző, amely használható Braille-jegyzetelőként vagy könyvolvasóként önmagában is, valamint USB vagy Bluetooth kapcsolaton keresztül különféle operációs rendszereken futó képernyőolvasó programok Braille-kijelzőjeként. Képernyőolvasóval együtt használva a Focus Blue gombjai és Braille-billentyűzete

segítségével a csatlakoztatott készülék anélkül vezérelhető, hogy a számítógéphez, az okostelefonhoz vagy a táblagéphez hozzá kellene nyúlnia a felhasználónak. A JAWS for Windows képernyőolvasó program beépített támogatást biztosít a Focus kijelzők számára. Ez azt jelenti, hogy a Focus kijelzők a számítógéphez történő csatlakoztatás után azonnal használhatók a JAWS programmal, előzetes telepítés és beállítás nélkül. Amennyiben azt tapasztalja, hogy mégsem így történik, akkor a Focus Blue készüléket USB segítségével csatlakoztassa a számítógéphez, várja meg, amíg a szükséges illesztőprogramok települnek a Windowsban, ezután zárja be, majd indítsa újra a JAWS programot.

Az ötödik generációs Focus Blue készülékek lehetővé teszik olvasásra szánt szövegek, pl. könyvek tárolását, valamint jegyzetek készítését több támogatott fájlformátumban és Braille-írásrendszerben.

Az ötödik generációs Focus Blue készülékeknek több működési módjuk van. Ezek közül két gyakran használt működési mód különösen fontos. Az egyik az önálló, a másik a kijelző mód.

Önálló mód

Az önálló mód funkcióinak eléréséhez és használatához nincs szükség USB vagy Bluetooth kapcsolatra a Focus, illetve más eszköz között, de az ilyen típusú kapcsolat fennállása esetén is elérhetők. Ha épp nem az olvasható a kijelzőn, akkor a **MENÜ** gomb lenyomására, majd felengedésére a legtöbb esetben megjelenik az állapotkijelzés, mely a 14 cellás modellen a **JOBB OLDALI LÉPTETŐGOMB** használatával

olvasható végig. Amikor az állapotkijelzés van megjelenítve a Focus kijelzőn, akkor a **MENÜ** gomb lenyomásával majd felengedésével a Focus konfigurációs menüjét lehet megnyitni.

Ebben a menüben többek között a Kapcsolatok menüpont alatt, illetve a billentyűparancsok segítségével kezelhetők az USB és a Bluetooth kapcsolatok, beállítható a Focus felhasználói nyelve, valamint megnyitható a Scratchpad Jegyzetömb, amelynek segítségével jegyzetek készíthetők, illetve könyvek olvashatóak a Focus eszközön.

A Focus felhasználói nyelve

A magyar vásárlóknak értékesített ötödik generációs Focus Blue készülékeken a magyar van felhasználói nyelvként beállítva. Ennek megfelelően a rendszer üzenetei, a menüszövegek és a beállítások magyar nyelven, a magyar számítógépes Braille-szabvány szerint jelennek meg, a biztonsági rákérdezésekre az igen vagy a nem kezdőbetűjének beírásával kell válaszolni. A Focus eszközön kezelt TXT fájlokat a magyar számítógépes Braille-szabvány szerint lehet írni és olvasni. Ugyanez érvényes a mappa- és a fájlnevekre is.

A Focuson beállított felhasználói nyelv az önálló módban elérhető funkciókra vonatkozik. Kijelző módban a csatlakoztatott számítógép vagy mobilkészülék operációs rendszerének és képernyőolvasójának a nyelvi és Braille-beállításai érvényesülnek.

A Focus Blue menüje

Az ötödik generációs Focus Blue készülékek menüjét a **MENÜ** gomb lenyomásával majd felengedésével lehet megnyitni, amikor a készülék állapotinformációi olvashatók a kijelzőn.

Ha a Focus készenléti módban van, előbb fel kell ébreszteni valamelyik gomb lenyomásával. Ha a kijelzőn nem az állapotinformációk olvashatóak, mert a Focus épp kijelző módban van, akkor az állapotkijelzést a **MENÜ** gomb lenyomásával majd felengedésével lehet megjeleníteni. Ezután a **MENÜ** gomb újbóli lenyomásával majd felengedésével nyitható meg a konfigurációs menü.

Ha a kijelzőn a memóriakártyán található valamelyik fájl van megnyitva szerkesztésre vagy olvasásra, akkor előbb a háttérbe kell küldeni a Scratchpad Jegyzetömböt a **MENÜGOMB+B (MENÜGOMB+1, 2 PONT)** billentyűparanccsal. Ha ekkor a Focus kijelző módba tér vissza, a **MENÜ** gomb lenyomásával majd felengedésével lehet megjeleníteni az állapotinformációkat. A **MENÜ** gomb újbóli lenyomásával majd felengedésével nyitható meg a konfigurációs menü. Ügyeljen rá, hogy ha egy olvasásra vagy szerkesztésre megnyitott fájlban nyomja le és enged fel a **MENÜ** gombot, azzal a Scratchpad Jegyzetömb saját menüjét nyitja meg, nem pedig a Focus állapotkijelzését jeleníti meg, ahonnan a konfigurációs menüt nyithatná meg.

A konfigurációs menü megnyitásakor a Bluetooth ID jelenik meg a kijelzőn. Ez az első menüpont. A konfigurációs menü elemei között bármelyik **BILLENŐSÁV** felső, illetve alsó végének lenyomásával lépkedhet. A menüelemeket a **8 PONT** Braille-billentyű lenyomásával

aktiválhatja. Egyes menüelemek aktiválásakor egy művelet hajtódik végre, más menüelemek esetén almenü nyílik meg további lehetőségekkel. Az almenükben szintén a **BAL** vagy a **JOBB OLDALI BILLENŐSÁV** felső, illetve alsó végének nyomogatásával navigálhat, és a **8 PONT** Braille-billentyű lenyomásával aktiválhatja az elemeket. Ekkor a megváltoztatott beállítás megőrzésre kerül, és az almenü általában bezáródik. Egyes almenükben, pl. a dátum- és időbeállítóban a **JOBB** és a **BAL OLDALI LÉPTETŐGOMB** segítségével lépkedhet az egymás melletti elemek között. Az ilyen, több beállítási lehetőséget tartalmazó menüket a **JOBB OLDALI KIVÁLASZTÓ GOMB** lenyomásával lehet bezárni a módosítások megtartása mellett. Az almenükből a **BAL OLDALI KIVÁLASZTÓ GOMB** lenyomásával léphet ki a módosítások megőrzése nélkül. A **JOBB OLDALI KIVÁLASZTÓ GOMB** lenyomásával magát a konfigurációs menüt is bezárhatja, ha már a főmenüben jár. Ekkor kerülnek mentésre a beállításokon végzett módosítások.

A főmenüből a változtatások mentése nélkül a **BAL OLDALI KIVÁLASZTÓGOMB** lenyomásával lehet kilépni.

A memóriakártya használata

Az ötödik generációs Focus Blue készülékekbe Micro SD kártya helyezhető, amely legfeljebb 32 GB kapacitású lehet. A Focus készülékek alaptartozékként tartalmazznak egy memóriakártyát, melyen a FSI\Focus5\Scratchpad mappa almappáiban a Scratchpad Jegyzettömbbel olvasható, illetve szerkeszthető fájlok helyezhetők el. A memóriakártyához kétféleképpen lehet hozzáférni.

Az egyik lehetőség az, hogy fizikailag eltávolítja a kártyát a Focus kijelzőből, belehelyezi egy kártyaolvasóba, és közvetlenül végez rajta fájlműveleteket. Ezután visszahelyezi a kártyát a Focus eszközbe.

A másik lehetőség az, hogy bezárja a Scratchpad Jegyzetömböt, és teljesen leállítja a Focus készüléket a **TÁPKAPCSOLÓ GOMB** néhány másodpercig történő nyomva tartásával. Ezután nyomja le és tartsa nyomva a **BAL OLDALI LÉPTETŐ GOMB**-ot, miközben a **TÁPKAPCSOLÓ GOMB** hosszas nyomva tartásával bekapcsolja a készüléket. Ekkor a Focus Blue hordozható adattár módba kerül. Ezután USB-kábellel csatlakoztassa a Focus a számítógéphez, a fájlkezelő programmal nyissa a Focus nevű meghajtót, benne a memóriakártyával, végezze el a kívánt fájlműveleteket, majd a Focus meghajtó nevén a helyi menüben a Kiadás menüpont aktiválásával válassza le az USB-adattárat. Ezután húzza ki az USB-kábelt a Focus kijelzőből, majd a **TÁPKAPCSOLÓ GOMB** hosszas nyomva tartásával előbb ki, majd a művelet megismétlésével kapcsolja be a kijelzőt, ezzel egyúttal kilépve az adattár módból.

Megjegyzés: Amikor a Focus készülék hordozható adattár módban van, a Scratchpad Jegyzetömb nem használható, és a Focus csak Bluetooth kapcsolaton keresztül használható a képernyőolvasó kijelzőjeként.

A Scratchpad Jegyzetömb használata

A Scratchpad Jegyzetömbbel könyveket olvashat vagy jegyzeteket készíthet olyankor is, amikor a Focus készülék nem csatlakozik számítógéphez vagy mobileszközhöz.

A Scratchpad Jegyzetömb a Focus konfigurációs menüjéből indítható el, vagy a **MENÜGOMB+N (MENÜGOMB+1, 3, 4, 5 PONT)**

billentyűparanccsal aktiválható. Az első használatkor egy új, üres jegyzetfájl nyílik meg, más esetekben pedig az utoljára olvasott vagy szerkesztett fájlba kerül vissza a felhasználó, arra a helyre, ahol legutóbb éppen tartott. A megnyitott fájlban a **MENÜ** gomb lenyomása majd felengedése után a Scratchpad Jegyzetömb saját menüje nyílik meg. Az ebben található funkciók többsége billentyűparancsokkal is végrehajtható.

Jegyzetkészítés

Az éppen megnyitott jegyzetfájlba a Focus Braille-billentyűzetén írhat be szöveget, és számos billentyűparancs segítségével végezhet műveleteket, illetve navigálhat a szövegben.

Az új jegyzet első mentéséhez nyomja le a **JOBB SHIFT+A (JOBB SHIFT+1 PONT)** billentyűparancsot. Ha a Focus készüléken beállított nyelvnek megfelelő számítógépes Braille-jeleket használja a jegyzetben, akkor a feltett kérdésre, hogy TXT-formátumban kívánja-e menteni a fájlt, válaszoljon igennel, vagyis egy i betű beírásával. Ebben az esetben a jegyzetfájl .txt kiterjesztéssel kerül mentésre a memóriakártya FSI\Focus5\Scratchpad\Notes mappájába, és onnan számítógépre vagy más eszközre átmásolva, sima szöveggént azonnal olvasható és tovább használható lesz.

Ha a jegyzetet irodalmi Braille-írással készíti, akkor az első mentéskor feltett kérdésre nemmel válaszoljon egy n betű beírásával. Ennek

hatására a jegyzet a Focus saját FNZ-formátumában kerül mentésre a memóriakártya már említett, Notes almappájába.

A mentés formátumának megadása után írja be a fájl nevét, majd nyomja le a **8 PONT** Braille-billentyűt a mentéshez.

A jegyzetfájl később is menthető a **JOBB SHIFT+S (JOBB SHIFT+2, 3, 4 PONT)** lenyomásával.

Az FNZ-fájlok közvetlenül csak a Focus eszközökön nyithatóak meg, de amikor a jegyzet meg van nyitva, a tartalma exportálható a kijelzőről a Windows számítógép fókuszban levő szerkesztőablakába. Ehhez a Focus és a számítógép között aktív USB- vagy Bluetooth-kapcsolatnak kell lennie, és futnia kell a JAWS-nak vagy más, a Braille-bevitelt támogató képernyőolvasó programnak. A Focus készüléken nyomja le és engedje fel a **MENÜ** gombot, majd válassza ki és aktiválja az Exportálás menüpontot. A jegyzetfájl tartalma egyszerű szöveggént fog megjelenni a számítógép szerkesztőmezőjében. Exportálás közben a Braille-jelek sima szöveggé alakítását a képernyőolvasó program végzi el, a Braille-beállításainak megfelelően. Ha a jegyzetet magyar irodalmi Braille-teljesírással készítette, akkor a helyes exportáláshoz a képernyőolvasó Braille-beviteli beállításaiiban is a magyar teljesírásnak kell szerepelnie. Az exportálás hosszabb időt is igénybe vehet. A folyamat bármikor megszakítható a **BAL OLDALI KIVÁLASZTÓ GOMB** lenyomásával.

A korábban mentett jegyzetek megnyithatóak a kijelzőn. Ehhez a Scratchpad Jegyzetömbben nyomja le a **JOBB SHIFT+O (JOBB SHIFT+1, 3, 5 PONT)** billentyűparancsot, valamelyik **BILLENŐSÁV** segítségével keresse meg a Notes mappát, és a **8 PONT** Braille-billentyűvel nyissa meg azt. Az egyik **BILLENŐSÁV** használatával

keresse meg a kívánt jegyzetfájlt, majd a **8 PONT** Braille-billentyű lenyomásával nyissa meg azt szerkesztésre. A kurzort ott találja a szövegben, ahol a fájl legutóbbi használatakor hagyta.

Könyvolvasás

Az ötödik generációs Focus Blue készülékek önálló könyvolvasóként is használhatók. Az olvasásra szánt fájlokat a memóriakártya FSI\Focus5\Scratchpad\Books mappájába kell másolni. Ide .txt és .brf kiterjesztésű fájlok helyezhetők. A Scratchpad Jegyzetömb a Books almappában található fájlokat csak olvasásra nyitja meg. A .txt kiterjesztésű fájlok UTF-8 kódolású, tetszőleges tartalmú egyszerű szövegállományok lehetnek. Ezek tartalma a Focus készüléken beállított nyelvnek megfelelő nyolcpontos számítógépes Braille-szabvány szerint jelenik meg. Ha irodalmi Braille-teljes- vagy rövidírásban kíván könyvet olvasni, akkor az egyszerű szöveg átalakítását még a memóriakártyára másolás előtt kell elvégeznie, például az internetes RoboBraille szolgáltatás használatával vagy a DEX programmal, UTF-8 és USA Braille kimeneti kódolás megadásával. Ezután lehet az így átalakított .brf kiterjesztésű fájlokat a Focus kijelző memóriakártyáján a FSI\Focus5\Scratchpad\Books mappába helyezni.

A Books almappában található TXT vagy BRF fájlok megnyithatóak a kijelzőn. Ehhez a Scratchpad Jegyzetömbben nyomja le a **JOBB SHIFT+O (JOBB SHIFT+1, 3, 5 PONT)** billentyűparancsot, valamelyik **BILLENŐSÁV** segítségével keresse meg a Books mappát, és a **8 PONT** Braille-billentyűvel nyissa meg azt. Az egyik **BILLENŐSÁV** használatával keresse meg az olvasni kívánt fájlt, majd a **8 PONT**

Braille-billentyű lenyomásával nyissa meg csak olvasható módban. A Scratchpad Jegyzetömb megjegyzi a legutóbbi olvasási pozíciót.

További információk

A szövegfájlok megengedett formátuma és megnyitási módja eltérő lehet attól függően, hogy melyik mappában találhatóak meg a memóriakártyán. A Books (könyvek) almappában csak .txt és .brf fájlok lehetnek, és ezek csak olvasásra nyithatók meg a Focus Scratchpad Jegyzetömbjében. A Notes (jegyzetek) almappában viszont csak .txt és .fnz fájlok lehetnek, amelyek tetszés szerint szerkeszthetőek.

Ha a Focus készüléken egyszerre több szövegfájl van megnyitva, az ezek közti másolás vagy áthelyezés közben a kijelző a különböző formátumok közti átalakítást automatikusan elvégzi.

A Scratchpad Jegyzetömb a háttérbe küldhető a **MENÜGOMB+B (MENÜGOMB+1, 2 PONT)** lenyomásával, vagy teljesen bezárható az **X+SZÓKÖZ (1, 3, 4, 6 PONT+SZÓKÖZ)** billentyűparanccsal.

A Scratchpad Jegyzetömb itt csak röviden ismertetett funkcióiról és további hasznos lehetőségeiről részletesen olvashat az alkalmazás súgójában, melyet a Scratchpad Jegyzetömbből nyithat meg, magyar irodalmi Braille-teljesírásos formában a **JOBB SHIFT+H (JOBB SHIFT+1, 2, 5 PONT)** billentyűparanccsal, illetve bezárhat az **1, 3, 5, 6 PONT+SZÓKÖZ** lenyomásával. A súgóval megegyező tartalmú Scratchpad jegyzetömb-leírást elektronikus formában is elérheti az Informatika a Látássérültekért Alapítvány honlapján.

Amikor a Focus Blue eszköz USB kábelrel a számítógéphez van csatlakoztatva, és a számítógépen futó képernyőolvasó program éppen aktivitást mutat az USB kapcsolaton keresztül, a Focus automatikusan kijelző módra vált. Ilyenkor a képernyőolvasó által érzékelt szövegek és egyéb jelzések olvashatók a kijelzőn, Ön pedig a Focus kezelőszerveinek és a képernyőolvasó által támogatott billentyűparancsok használatával vezérelni tudja a számítógépet. Ugyanígy, amikor az éppen kiválasztott Bluetooth kapcsolaton keresztül csatlakoztatott számítógépen vagy mobilkészüléken működő képernyőolvasó program részéről aktivitást észlel, a Focus ennek hatására szintén kijelző módra vált. A **MENÜ** gomb lenyomásával majd felengedésével ebben az esetben is megjeleníthető az állapotkijelzés, onnan pedig elérhető a konfigurációs menü. A menüből vagy billentyűparancsokkal akkor is előhívható, illetve háttérbe küldhető a Scratchpad Jegyzetomb, amikor a Focus kijelzőként működik.

A Focus Blue Braille-kijelzők használata a JAWS for Windows képernyőolvasó programmal

A JAWS képernyőolvasó program tartalmazza az ötödik generációs Focus Blue kijelzők használatához szükséges illesztőprogramot. A fájlok automatikusan telepítésre kerülnek a JAWS program installálása közben.

Amikor a Focus kijelzőt első ízben csatlakoztatja USB-kábel segítségével a számítógép egy bizonyos USB-portjához, akkor a

Windows külön telepíti a Focus illesztőprogramját ehhez az USB-porthoz. Ebben az esetben a Focus kijelzőn a csatlakoztatás után is az állapotinformációk olvashatók, a készülék nem vált át automatikusan kijelző módba. Meg kell várni, amíg a szükséges illesztőprogram telepítése befejeződik. Ezután be kell zárni, majd újra el kell indítani a JAWS programot. Ezután a JAWS automatikusan észlelni fogja és használni kezdi a Focus Blue kijelzőt, amikor ezen az USB-porton keresztül csatlakozik a számítógéphez.

Az USB-kapcsolat használata

Amikor USB-kábel segítségével a számítógéphez csatlakoztatja a Braille-kijelzőt, a Focus azonnal bekapcsolódik, és kijelző módba kerül. Aktív USB-kapcsolat esetén a Focus akkumulátora is töltődik, bár lassabban, mint a hálózati adatterről. Ha kihúzza az USB kábelt, a Focus automatikusan kikapcsolt állapotba kerül.

Ha a Focus kijelzővel olyan JAWS programot kíván használni, amelyben nincs, vagy nem a Focus van beállítva alapértelmezett Braille-kijelzőként USB-kapcsolattal, akkor az alábbi lépéseket kell elvégeznie:

- Csatlakoztassa a Focus Blue kijelzőt USB-kábellel a számítógéphez.
- Indítsa el vagy indítsa újra a JAWS-t, és lépjen be a JAWS alkalmazásablakába.
- Nyissa meg a Beállítások menüt, és aktiválja a Braille... menüpontot.

- A TAB billentyűvel lépjen a Braille-kijelző hozzáadása gombra, és a SZÓKÖZ használatával aktiválja azt.
- A megjelenő listában a nyilakkal vagy a kezdőbetűjével keresse meg a Focus kijelzőt. A SZÓKÖZ használatával jelölje be a kiválasztott elemet.
- Nyomja meg a Tovább gombot.
- Az új párbeszédpanelen kimeneti portnak válassza az USB lehetőséget, majd nyomja meg a Tovább gombot.
- A következő párbeszédpanelen is nyomja meg a Tovább gombot.
- Válassza ki a Focus kijelzőt elsődleges eszköznek, majd nyomja meg a Befejezés gombot.
- Az OK gomb megnyomásával zárja be a Braille alapbeállítások panelt, majd indítsa újra a JAWS-t.

A Bluetooth kapcsolat konfigurálása

A Focus Blue Bluetooth kapcsolaton keresztül vezeték nélkül is csatlakoztatható ahhoz a számítógéphez, amelyen JAWS működik. Ehhez be kell állítani a Focus és a számítógép között a Bluetooth partnerséget az alábbi módon:

1. Győződjön meg róla, hogy a Bluetooth engedélyezve van azon a számítógépen, amelyen a JAWS fut. Ha külső USB Bluetooth csatolót használ, csatlakoztassa, és ellenőrizze, hogy a számítógép felismeri-e azt.

„Informatika a
látássérültekért”
Alapítvány

Székhely: 1146 Budapest, Hermina út 47.
Iroda: 1145 Budapest, Bácskai u. 29/ b.
Postacím: 1580 Budapest, Pf. 35.
Tel: +36-1-273-3180
Fax: +36-1-273-3189
www.infoalap.hu

2. Kapcsolja be a Focus kijelzőt a **TÁPKAPCSOLÓ GOMB**

használatával. Megjelenik az idő és az akkumulátor állapotkijelzése.

3. A számítógépen a Start menü, a Gépház vagy a Vezérlőpult keresőmezőjébe gépelje be a „Bluetooth” szöveget - idézőjelek nélkül -, majd a megjelenő találatok közül Windows 10 esetén válassza a Bluetooth- és más eszközök beállításai, Rendszerbeállítások lehetőséget. Windows 7 esetén a keresési találatok közül vagy a Vezérlőpulton válassza a Bluetooth eszközök elemet.
4. Windows 10 esetén a megnyíló ablakban nyomja meg a Bluetooth- vagy más eszköz beállítása, az Új eszköz beállítása ablakban pedig nyomja meg a Bluetooth gombot. Windows 7 esetén a TAB billentyűvel lépjen a Bluetooth-eszköz hozzáadása gombra, majd nyomja le az ENTER billentyűt. A számítógép keresni kezdi a Bluetooth-eszközt. Ez több másodpercig is eltarthat. A keresés befejezésekor megjelenik az eszközök listája.
5. A nyílbillentyűkkel válassza ki a listáról a megfelelő Focus kijelzőt, például Focus 14 BT, Focus 40 BT vagy Focus 80 BT, majd nyomja le az ENTER billentyűt. Ha a listában nem szerepel az eszköz, ellenőrizze, hogy be van-e kapcsolva, majd válassza az Újra gombot.
6. Amikor a program a párosítási kódot kéri, írja be a szerkesztőmezőbe a 0000 szöveget, majd nyomja le az ENTER billentyűt a művelet sor befejezéséhez.

A JAWS-t is konfigurálni szükséges ahhoz, hogy használni tudja a Bluetooth kapcsolatot. Érdeemes tudni, hogy a Bluetooth használata előtt nem szükséges a kijelző és a számítógép között USB kapcsolatot létesíteni. Ha még nem került sor az USB és a Focus kijelző közötti kapcsolat beállítására, tegye az alábbiakat:

1. Nyomja le az INSERT+J billentyűkombinációt a JAWS ablakának megnyitásához.
2. Használja az ALT+B billentyűparancsot a Beállítások menü kiválasztásához, majd válassza a Braille menüpontot, és nyomja le az ENTER billentyűt.
3. A TAB billentyűvel lépjen a Braille-kijelző hozzáadása gombra, majd nyomja le az ENTER billentyűt.
4. A pontírásos kijelzők listájában válassza a Focus elemet, és jelölje be a SZÓKÖZ billentyű lenyomásával, majd válassza a Tovább gombot.
5. Az Adja meg a kimeneti portot kombinált szerkesztőmezőben válassza a Bluetooth elemet.
6. Válassza a Tovább gombot, majd győződjön meg róla, hogy a Focus van-e elsődleges kijelzőként bejelölve.
7. Válassza a Befejezés gombot. Ekkor figyelmeztetést kap arról, hogy a módosítások érvénybe lépéséhez a JAWS újraindítása szükséges. Válassza az OK gombot az üzenet, majd még egyszer a Braille-alapbeállítások párbeszédpanel bezárásához.
8. Indítsa újra a JAWS programot. Ezt követően a Focus Blue és a JAWS a Bluetooth kapcsolaton keresztül fog kommunikálni.

Ha jelenleg a Focus kijelzőt USB-n keresztül használja, és Bluetooth kapcsolatra kíván váltani, tegye az alábbiakat:

1. Nyomja le az INSERT+J billentyűkombinációt a JAWS ablakának megnyitásához.
2. Használja az ALT+B billentyűparancsot a Beállítások menü kiválasztásához, majd válassza a Braille menüpontot, és nyomja le az ENTER billentyűt.
3. Ellenőrizze, hogy az Alapértelmezett Braille-kijelző kombinált listamezőben valóban a Focus van-e kijelölve, majd válassza a Beállítások módosítása gombot.
4. Az Adja meg a kimeneti portot kombinált szerkesztőmezőben válassza a Bluetooth elemet.
5. Válassza az OK gombot, ekkor figyelmeztetést kap arról, hogy a módosítások érvénybe lépéséhez a JAWS újraindítása szükséges. Válassza az OK gombot az üzenet, majd még egyszer a Braille-alapbeállítások párbeszédpanel bezárásához.
6. Indítsa újra a JAWS programot. Ezt követően a Focus Blue és a JAWS a Bluetooth kapcsolaton keresztül fog kommunikálni.

Ha a JAWS már konfigurálva van a Focus Blue-val folytatott Bluetooth kommunikációra, Ön oda-vissza váltogathat az USB és a Bluetooth kapcsolat között. Úgy is konfigurálhatja a JAWS-t, hogy automatikusan észlelje a Bluetooth kapcsolatot anélkül, hogy először újra kellene indítani az alkalmazást. Ehhez a Beállítási központban be kell kapcsolni a Braille-kijelző automatikus észlelése Bluetooth használatával opciót.

Az akkumulátor töltöttségének ellenőrzéséhez nyomja le a **MENÜ** gombot (a Focus 14 Blue kijelzőn ezután nyomja le egyszer a jobb oldali léptetőgombot), ekkor megjelenik a jelenlegi töltöttségi szint százalékos értéke. A BT kijelzés is megjelenik a kijelző jobb széléhez közeli cellákban, jelezve, hogy a Bluetooth kapcsolat aktív. Innen a bal oldali kiválasztógombbal térhet vissza a normál működéshez.

A Focus Blue billentyűparancsai a JAWS használatához

Az alábbi táblázatokban az ötödik generációs Focus Blue Braille-kijelzőkön a JAWS és a Windows vezérlésére használható billentyűparancsok kerülnek bemutatásra. A parancsokban használt Braille-jelek és az azoknak megfelelő pontszámok a magyar számítógépes Braille szerint vannak megadva. Ha valamelyik táblázat harmadik oszlopában a pontkombináció helyén egy kötőjel áll, az azt jelzi, hogy az adott billentyűparancshoz nem tartozik Braille-pontkombináció.

Módosító és funkcióbillentyűk

A billentyűparancsokban a CTRL, az ALT, a WINDOWS, a SHIFT, és a JAWS billentyű (INSERT) szimulálásához tartsa lenyomva a **8 PONT+SZÓKÖZ** billentyűkombinációt, majd nyomja le a billentyűparancsban használt módosító billentyűnek vagy billentyűknek megfelelő Braille-billentyűket az alábbi táblázat szerint. Ezután engedje

fel a lenyomott billentyűket, és folytassa a billentyűparancs további billentyűinek leütését. A CTRL+SHIFT+V billentyűparancsot például a **3, 7, 8 PONT+SZÓKÖZ** kombináció (ez a CTRL+SHIFT), majd az **1, 2, 3, 6 PONT** (ez a V) pontkombináció szimulálja.

Módosító billentyű neve	Braille-billentyűparancs
WINDOWS+PLUSZJEL (+)	Nagyító bekapcsolása
Funkcióbillentyűk (F1-F12) További információkért lásd a leírást a táblázat után.	1 PONT
INSERT	2 PONT
CTRL	3 PONT
Windows billentyű	4 PONT
JAWS billentyű	5 PONT
ALT	6 PONT
SHIFT	7 PONT

A funkcióbillentyűk (F1...F12) szimulálásához előbb az **1, 8 PONT+SZÓKÖZ** kombinációt, majd az angol ABC első tizenkét betűje (A-tól L-ig) közül a sorrendjében a kívánt funkcióbillentyű számának megfelelő betű pontkombinációját kell lenyomni a kijelző Braille-billentyűzetén. Az F6 billentyűt például az **1, 8 PONT+SZÓKÖZ** lenyomása és felengedése után beírt F betű (**1, 2, 4 PONT**) szimulálja. Ha a funkcióbillentyű egy billentyűparancs része, az **1, 8 PONT+SZÓKÖZ** használatával egyidejűleg kell lenyomni a billentyűparancs módosító billentyűinek megfelelő Braille-pontbillentyűket. Például az INSERT+F2 billentyűparancs esetén az **1, 2,**

8 PONT+SZÓKÖZ kombinációt kell lenyomni a B betű kombinációja (**1, 2 PONT**) előtt.

Speciális billentyűk

Ezekkel a billentyűparancsokkal a Focus kijelzőkön nem található billentyűk és billentyűkombinációk lenyomását lehet szimulálni. Kombinálhatók a módosító billentyűt helyettesítő leütésekkel is.

Billentyű neve	Braille-billentyűparancs	Pontkombináció
ESC	JOB B OLDALI SHIFT+1 PONT	1, 3, 5, 6 PONT+SZÓKÖZ
ALT	JOB B OLDALI SHIFT+2 PONT	-
HELYI MENÜ	JOB B OLDALI SHIFT+2 PONT+SZÓKÖZ	-
SZÁMBILL CSILLAGJEL (Szimpla kattintás a jobb oldali egérgommbal)	JOB B OLDALI SHIFT+3 PONT	-
WINDOWS	JOB B OLDALI SHIFT+4 PONT	-
SZÁMBILL PERJEL (Szimpla kattintás a bal)	JOB B OLDALI SHIFT+7 PONT	-

oldali egérgommbal)		
CAPSLOCK állapotának átváltása	JOB B OLDALI SHIFT+7 PONT+SZÓKÖZ	-
SZÁMBILL PLUSZJEL (PC kurzorra váltás)	JOB B OLDALI SHIFT+8 PONT	-
SZÁMBILL MÍNUSZJEL (JAWS kurzorra váltás)	JOB B OLDALI SHIFT+7 PONT	-
BACKSPACE	7 PONT	-
ENTER	8 PONT	-
CTRL+BACKSPAC E	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 PONT+SZÓKÖZ	-
TAB	4, 5 PONT+SZÓKÖZ	-
SHIFT+TAB	B+SZÓKÖZ	1, 2 PONT+SZÓKÖ Z
HOME	K+SZÓKÖZ	1, 3 PONT+SZÓKÖ Z
END	4, 6 PONT+SZÓKÖZ	-

PAGE UP	BAL OLDALI KIVÁLASZTÓGOMB+BILLENŐS ÁV FEL vagy JOBB OLDALI KIVÁLASZTÓGOMB+BILLENŐS ÁV FEL	2, 3, 7 PONT+SZÓKÖ Z
PAGE DOWN	BAL OLDALI KIVÁLASZTÓGOMB+BILLENŐS ÁV LE vagy JOBB OLDALI KIVÁLASZTÓGOMB+BILLENŐS ÁV LE	5, 6, 7 PONT+SZÓKÖ Z
DEL	1, 2, 3, 4, 5, 6 PONT+SZÓKÖZ	-

Navigációs billentyűparancsok

Leírás	Braille- billentyűparancs	Pontkombináció
Előző karakterre lépés, és a karakter felolvasása	3 PONT+SZÓKÖZ	-
Következő karakterre lépés, és a karakter felolvasása	6 PONT+SZÓKÖZ	-
Aktuális karakter felolvasása	3, 6 PONT+SZÓKÖZ	-
Előző szóra lépés, és a szó felolvasása	2 PONT+SZÓKÖZ	-

„Informatika a
látássérültekért”
Alapítvány

Székhely: 1146 Budapest, Hermina út 47.
Iroda: 1145 Budapest, Bácskai u. 29/ b.
Postacím: 1580 Budapest, F. 35.
Tel: +36-1-273-3180
Fax: +36-1-273-3189
www.infoalap.hu

Következő szóra lépés, és a szó felolvasása	5 PONT+SZÓKÖZ	-
Aktuális szó felolvasása	2, 5 PONT+SZÓKÖZ	-
Előző sorra lépés, és a sor felolvasása	1 PONT+SZÓKÖZ vagy BAL OLDALI BILLENŐSÁV FEL	-
Következő sorra lépés, és a sor felolvasása	4 PONT+SZÓKÖZ vagy BAL OLDALI BILLENŐSÁV LE	-
Aktuális sor felolvasása	C+SZÓKÖZ	1, 4 PONT+SZÓKÖZ
Előző mondatra lépés, és a mondat felolvasása (ALT+FELNYÍL szimulálása)	BAL SHIFT+JOBB OLDALI BILLENŐSÁV FEL vagy BAL SHIFT+JOBB SHIFT+1 PONT	-
Következő mondatra lépés, és a mondat felolvasása (ALT+LENYÍL szimulálása)	BAL SHIFT+JOBB OLDALI BILLENŐSÁV LE vagy BAL SHIFT+JOBB SHIFT+4 PONT	-
Aktuális mondat felolvasása	BAL SHIFT+JOBB SHIFT+C	BAL SHIFT+JOBB SHIFT+1, 4 PONT
Előző bekezdésre lépés, és a bekezdés felolvasása	JOBB SHIFT+BAL OLDALI BILLENŐSÁV FEL vagy BAL	-

	SHIFT+JOBB SHIFT+2, 3, 7 PONT	
Következő bekezdésre lépés, és a bekezdés felolvasása	JOBB SHIFT+BAL OLDALI BILLENŐSÁV LE vagy BAL SHIFT+JOBB SHIFT+5, 6, 8 PONT	-
Aktuális bekezdés felolvasása	BAL SHIFT+JOBB SHIFT+2, 3, 5, 6, 7, 8 PONT	-
Ugrás a fájl elejére	L+SZÓKÖZ	1, 2, 3 PONT+SZÓKÖZ
Ugrás a fájl végére	4, 5, 6 PONT+SZÓKÖZ	-
Felolvasás a sor elejétől a kurzorig	JOBB OLDALI SHIFT+3, 7 PONT	-
Felolvasás a kurzortól a sor végéig	JOBB OLDALI SHIFT+6, 8 PONT	-
Folyamatos felolvasás	1, 2, 4, 5, 6 PONT+SZÓKÖZ	-
Az aktív ablak legfelső sorának felolvasása	BAL OLDALI BILLENŐSÁV FEL+JOBB OLDALI BILLENŐSÁV FEL	-
Az aktív ablak legalsó sorának felolvasása	BAL OLDALI BILLENŐSÁV LE+JOBB	-

	OLDALI BILLENŐSÁV LE	
Böngészőben az előző dokumentumablakra, füles panelen az előző lapra váltás (SHIFT+CTRL+TAB szimulálása)	2, 3 PONT+SZÓKÖZ	-
Böngészőben a következő dokumentumablakra, füles panelen a következő lapra váltás (CTRL+TAB szimulálása)	5, 6 PONT+SZÓKÖZ	-
Kombinált listamező megnyitása (ALT+LENYÍL szimulálása)	BAL SHIFT+JOBB OLDALI BILLENŐSÁV LE vagy BAL SHIFT+JOBB SHIFT+4 PONT	-
Kombinált listamező bezárása (ALT+FELNYÍL szimulálása)	BAL SHIFT+JOBB OLDALI BILLENŐSÁV FEL vagy BAL SHIFT+JOBB SHIFT+1 PONT	-
Kilépés az Űrlap üzemmódból	X+SZÓKÖZ	1, 3, 4, 6 PONT+SZÓKÖZ

Ablak üzenetének és szövegének felolvasása	G+SZÓKÖZ	1, 2, 4, 5 PONT+SZÓKÖZ

A Microsoft Word navigációt gyorsító billentyűi

Ezek a gyorsítóbillentyűk csak a Microsoft Word dokumentumokban történő navigálásra vonatkoznak. Ezeknek a funkcióknak az alkalmazásához be kell kapcsolni a navigációt gyorsító billentyűk használatát (**2, 8 PONT+SZÓKÖZ** majd **1, 3, 5, 6 PONT**). Az alábbi táblázatban szereplő gyorsítóbillentyűk közül az angol ABC betűi a 7. ponttal együtt lenyomva az adott típusú előző elemre léptethet a dokumentumban. Ugyanehhez a többi gyorsítóbillentyű pontkombinációja előtt a **7, 8 PONT+SZÓKÖZ** kombinációt kell lenyomni és felengedni.

Leírás	Braille- billentyűparancs	Pontkombináció
Következő adott szintű címsor	1 – 9	1, 6 PONT – 2, 4, 6 PONT
Előző adott szintű címsor	7, 8 PONT+SZÓKÖZ, majd 1 – 9	7, 8 PONT+SZÓKÖZ, majd 1, 6 PONT – 2, 4, 6 PONT
Ugrás a helyjelzőhöz	7, 8 PONT+SZÓKÖZ, majd 0	7, 8 PONT+SZÓKÖZ, majd 3, 4, 6 PONT

„Informatika a
látássérültekért”
Alapítvány

Székhely: 1146 Budapest, Hermina út 47.
Iroda: 1145 Budapest, Bácskai u. 29/ b.
Postacím: 1580 Budapest, Pf. 35.
Tel: +36-1-273-3180
Fax: +36-1-273-3189
www.infoalap.hu

Helyjelzőnél lévő szöveg felolvasása	0	3, 4, 6 PONT
Következő, nyelvileg helytelen mondat	A	1 PONT
Következő könyvjelző	B	1, 2 PONT
Következő kombinált listamező	C	1, 4 PONT
Következő végjegyzet	D	1, 4, 5 PONT
Következő szerkesztőmező	E	1, 5 PONT
Következő űrlapmező	F	1, 2, 4 PONT
Következő ábra	G	1, 2, 4, 5 PONT
Következő címsor	H	1, 2, 5 PONT
Következő lista	L	1, 2, 3 PONT
Következő helyesírási hiba	M	1, 3, 4 PONT
Következő megjegyzés	N	1, 3, 4, 5 PONT
Következő lábjegyzet	O	1, 3, 5 PONT
Következő bekezdés	P	1, 2, 3, 4 PONT
Következő korrektúra	R	1, 2, 3, 5 PONT
Következő szakasz	S	2, 3, 4 PONT
Következő táblázat	T	2, 3, 4, 5 PONT
Következő listázott szó	W	2, 4, 5, 6 PONT
Következő jelölőnégyzet	X	1, 3, 4, 6 PONT
Következő oldal	SZÓKÖZ	-

„Informatika a
látássérültekért”
Alapítvány

Székhely: 1146 Budapest, Hermina út 47.
Iroda: 1145 Budapest, Bácskai u. 29/ b.
Postacím: 1580 Budapest, Pf. 35.
Tel: +36-1-273-3180
Fax: +36-1-273-3189
www.infoalap.hu

Előző oldal	BACKSPACE	7 PONT
Az aktuális táblázat, lista vagy más elem végéhez ugrás	7, 8 PONT+SZÓKÖZ, majd PONTKARAKTER	7, 8 PONT+SZÓKÖZ, majd 3 PONT
Az aktuális táblázat, lista vagy más elem elejéhez ugrás	7, 8 PONT+SZÓKÖZ, majd VESSZŐ	7, 8 PONT+SZÓKÖZ, majd 2 PONT
Előző lapfűl	IDÉZŐJEL	4 PONT
Következő lapfűl	APOSZTRÓF	6 PONT

Szövegkijelölési parancsok

Leírás	Braille- billentyűparancs	Pontkombináció
Előző karakter kijelölése	3, 7 PONT+SZÓKÖZ	-
Következő karakter kijelölése	6, 7 PONT+SZÓKÖZ	-
Előző szó kijelölése	2, 7 PONT+SZÓKÖZ	-
Következő szó kijelölése	5, 7 PONT+SZÓKÖZ	-
Előző sor kijelölése	1, 7 PONT+SZÓKÖZ	-
Következő sor kijelölése	4, 7 PONT+SZÓKÖZ	-
Előző képernyő kijelölése	BAL OLDALI SHIFT+K	BAL OLDALI SHIFT+1, 3 PONT

„Informatika a
látássérültekért”
Alapítvány

Székhely: 1146 Budapest, Hermina út 47.
Iroda: 1145 Budapest, Bácskai u. 29/ b.
Postacím: 1580 Budapest, Pf. 35.
Tel: +36-1-273-3180
Fax: +36-1-273-3189
www.infoalap.hu

(SHIFT+PAGE UP szimulálása)		
Következő képernyő kijelölése (SHIFT+PAGE DOWN szimulálása)	BAL OLDALI SHIFT+4, 6 PONT	-
Kijelölés a sor elejétől a kurzorig	K+7 PONT+SZÓKÖZ	1, 3, 7 PONT+SZÓKÖZ
Kijelölés a kurzortól a sor végéig	4, 6, 7 PONT+SZÓKÖZ	-
Kijelölés a kurzortól a legelejéig	L+7 PONT+SZÓKÖZ	1, 2, 3, 7 PONT+SZÓKÖZ
Kijelölés a kurzortól a legvégéig	4, 5, 6, 7 PONT+SZÓKÖZ	-
Ugrás a sor elejére	BILLENŐSÁV FEL+LÉPTETŐ GOMB	-
Ugrás a sor végére	BILLENŐSÁV LE+LÉPTETŐ GOMB	-

Braille-parancsok

Leírás	Braille-billentyűparancs	Pontkombináció
Ugrás a dokumentum elejére	L+SZÓKÖZ	1, 2, 3 PONT+SZÓKÖZ
Ugrás a dokumentum végére	4, 5, 6 PONT+SZÓKÖZ	4, 5, 6 PONT+SZÓKÖZ

„Informatika a
látássérültekért”
Alapítvány

Székhely: 1146 Budapest, Hermina út 47.
Iroda: 1145 Budapest, Bácskai u. 29/ b.
Postacím: 1580 Budapest, Pf. 35.
Tel: +36-1-273-3180
Fax: +36-1-273-3189
www.infoalap.hu

A kurzornál található szó számítógépes Braille-kijelzésének be- vagy kikapcsolása	T+SZÓKÖZ	2, 3, 4, 5 PONT+SZÓKÖZ
Váltás az irodalmi és a számítógépes Braille-kijelzés, illetve -bevitel lehetőségei között	G+7 PONT+SZÓKÖZ	1, 2, 4, 5, 7 PONT+SZÓKÖZ
Váltás a karakteres és az attribútum üzemmód között	1+SZÓKÖZ	1, 6 PONT+SZÓKÖZ
Braille-üzemmódok közötti váltás (pl. soronkénti vagy strukturált)	M+SZÓKÖZ	1, 3, 4 PONT+SZÓKÖZ
Váltás a 6 és 8 pontos Braille-megjelenítés között	BALZÁRÓJEL+SZÓKÖZ	2, 3, 6 PONT+SZÓKÖZ
A Braille-kurzor alakjának váltása	3+SZÓKÖZ	1, 4, 6 PONT+SZÓKÖZ
Váltás a Braille-kurzor korlátozási lehetőségei között (pl. az aktuális ablakra)	R+SZÓKÖZ	1, 2, 3, 5 PONT+SZÓKÖZ

„Informatika a
látássérültekért”
Alapítvány

Székhely: 1146 Budapest, Hermina út 47.
Iroda: 1145 Budapest, Bácskai u. 29/ b.
Postacím: 1580 Budapest, Pf. 35.
Tel: +36-1-273-3180
Fax: +36-1-273-3189
www.infoalap.hu

A kedvenc Braille- fordítási táblák közötti váltás	T+7 PONT+SZÓKÖZ	2, 3, 4, 5, 7 PONT+SZÓKÖZ

Windows-parancsok

Leírás	Braille- billentyűparancs	Pontkombináció
ALT+TAB	BAL OLDALI SHIFT+NAGYOBBJEL	BAL OLDALI SHIFT+4, 5 PONT
Beillesztés a vágólapról	BAL OLDALI SHIFT+V	BAL OLDALI SHIFT+1, 2, 3, 6 PONT
Másolás a vágólapra	BAL OLDALI SHIFT+C	BAL OLDALI SHIFT+1, 4 PONT
Kivágás a vágólapra	BAL OLDALI SHIFT+X	BAL OLDALI SHIFT+1, 3, 4, 6 PONT
Visszavonás	BAL OLDALI SHIFT+Z	BAL OLDALI SHIFT+1, 3, 5, 6 PONT
Törlés	BAL OLDALI SHIFT+D	BAL OLDALI SHIFT+1, 4, 5 PONT

Kijelölési parancsok

„Informatika a
látássérültekért”
Alapítvány

Székhely: 1146 Budapest, Hermina út 47.
Iroda: 1145 Budapest, Bácskai u. 29/ b.
Postacím: 1580 Budapest, Pf. 35.
Tel: +36-1-273-3180
Fax: +36-1-273-3189
www.infoalap.hu

Leírás	Braille- billentyűparancs	Pontkombináció
Következő karakter kijelölése	BAL OLDALI SHIFT+6 PONT	BAL OLDALI SHIFT+6 PONT
Előző karakter kijelölése	BAL OLDALI SHIFT+3 PONT	BAL OLDALI SHIFT+3 PONT
Következő sor kijelölése	BAL OLDALI SHIFT+4 PONT	BAL OLDALI SHIFT+4 PONT
Előző sor kijelölése	BAL OLDALI SHIFT+1 PONT	BAL OLDALI SHIFT+1 PONT
Kijelölés a kurzortól a sor végéig	BAL OLDALI SHIFT+5 PONT	BAL OLDALI SHIFT+5 PONT
Kijelölés a sor elejétől a kurzorig	BAL OLDALI SHIFT+2 PONT	BAL OLDALI SHIFT+2 PONT
Kijelölés a legelejétől a kurzorig	BAL OLDALI SHIFT+L	BAL OLDALI SHIFT+1, 2, 3 PONT
Kijelölés a kurzortól a legvégéig	BAL OLDALI SHIFT+4, 5, 6 PONT	BAL OLDALI SHIFT+4, 5, 6 PONT
Következő képernyő kijelölése (SHIFT+PAGE DOWN szimulálása)	BAL OLDALI SHIFT+4, 6 PONT	BAL OLDALI SHIFT+4, 6 PONT
Előző képernyő kijelölése	BAL OLDALI SHIFT+K	BAL OLDALI SHIFT+1, 3 PONT

„Informatika a
látássérültekért”
Alapítvány

Székhely: 1146 Budapest, Hermina út 47.
Iroda: 1145 Budapest, Bácskai u. 29/ b.
Postacím: 1580 Budapest, Pf. 35.
Tel: +36-1-273-3180
Fax: +36-1-273-3189
www.infoalap.hu

(SHIFT+PAGE UP szimulálása)		
Összes kijelölése	BAL OLDALI SHIFT+SZÁZALÉKJEL	BAL OLDALI SHIFT+1, 2, 3, 4, 5, 6 PONT
Keretek listájának megjelenítése	JOBB OLDALI SHIFT+CSILLAGJEL	JOBB OLDALI SHIFT+3, 5 PONT
A címsorok listájának megjelenítése	JOBB OLDALI SHIFT+ÖSSZEADÁSJEL	JOBB OLDALI SHIFT+2, 3, 5 PONT
A hivatkozások listájának megjelenítése	JOBB OLDALI SHIFT+EGYENLŐSÉGJEL	JOBB OLDALI SHIFT+2, 3, 5, 6 PONT

JAWS-parancsok

Leírás	Braille- billentyűparancs	Pontkombináció
Váltás a JAWS ablakára	JOBB OLDALI SHIFT+J	JOBB OLDALI SHIFT+2, 4, 5 PONT
Közvetlen beállítások	JOBB OLDALI SHIFT+V	JOBB OLDALI SHIFT+1, 2, 3, 6 PONT
Ablaklista megnyitása	JOBB OLDALI SHIFT+JOBBZÁRÓJEL	JOBB OLDALI SHIFT+3, 5, 6 PONT
Rendszertálca ikonjainak felsorolása	JOBB OLDALI SHIFT+K	JOBB OLDALI SHIFT+1, 3 PONT

„Informatika a
látássérültekért”
Alapítvány

Székhely: 1146 Budapest, Hermina út 47.
Iroda: 1145 Budapest, Bácskai u. 29/ b.
Postacím: 1580 Budapest, Pf. 35.
Tel: +36-1-273-3180
Fax: +36-1-273-3189
www.infoalap.hu

Rendszeridő bemondása	JOBB OLDALI SHIFT+L	JOBB OLDALI SHIFT+1, 2, 3 PONT
Húzás egérrel (Fogd és vidd) megkezdése vagy befejezése	JOBB OLDALI SHIFT+3, 7 PONT+SZÓKÖZ	-
Képernyő frissítése	JOBB OLDALI SHIFT+Z	JOBB OLDALI SHIFT+1, 3, 5, 6 PONT
Betűtípus felolvasása	JOBB OLDALI SHIFT+F	JOBB OLDALI SHIFT+1, 2, 4 PONT
Windows billentyűkombinációk súgója	JOBB OLDALI SHIFT+W	JOBB OLDALI SHIFT+2, 4, 5, 6 PONT
Aktuális ablak felolvasása	JOBB OLDALI SHIFT+B	JOBB OLDALI SHIFT+1, 2 PONT
A párbeszédpanel alapértelmezett gombjának közlése	JOBB OLDALI SHIFT+E	JOBB OLDALI SHIFT+1, 5 PONT
Kilépés a JAWS for Windows programból	JOBB OLDALI SHIFT+PERJEL	JOBB OLDALI SHIFT+2, 5, 6 PONT
Hangprofil kiválasztása	JOBB OLDALI SHIFT+S	JOBB OLDALI SHIFT+2, 3, 4 PONT
Beszéd megszakítása	BAL vagy JOBB OLDALI SHIFT	-
Billentyűzetsúgó be- és kikapcsolása	4+SZÓKÖZ	1, 4, 5, 6 PONT+SZÓKÖZ

„Informatika a
látássérültekért”
Alapítvány

Kurzorfunkciók

Székhely: 1146 Budapest, Hermina út 47.
Iroda: 1145 Budapest, Bácskai u. 29/ b.
Postacím: 1580 Budapest, Pf. 35.
Tel: +36-1-273-3180
Fax: +36-1-273-3189
www.infoalap.hu

Leírás	Braille- billentyűparancs	Pontkombináció
JAWS kurzor	J+SZÓKÖZ	2, 4, 5 PONT+SZÓKÖZ
PC kurzor	P+SZÓKÖZ	1, 2, 3, 4 PONT+SZÓKÖZ
Érintőkurzor	8+SZÓKÖZ	1, 2, 5, 6 PONT+SZÓKÖZ
A JAWS kurzor áthelyezése a PC kurzorhoz	JOBB OLDALI SHIFT+KÖTŐJEL	JOBB OLDALI SHIFT+3, 6 PONT
A PC kurzor áthelyezése a JAWS kurzorhoz	JOBB OLDALI SHIFT+0	JOBB OLDALI SHIFT+3, 4, 6 PONT
„A Braille követi az aktív kurzort” be- és kikapcsolása	2+SZÓKÖZ	1, 2, 6 PONT+SZÓKÖZ
„Az aktív követi a Braille kurzort” be- és kikapcsolása	B+7 PONT+SZÓKÖZ	1, 2, 7 PONT+SZÓKÖZ
A Braille kurzor áthelyezése a PC kurzorhoz	BAL OLDALI SHIFT+0	BAL OLDALI SHIFT+3, 4, 6 PONT

„Informatika a
látássérültekért”
Alapítvány

Székhely: 1146 Budapest, Hermina út 47.
Iroda: 1145 Budapest, Bácskai u. 29/ b.
Postacím: 1580 Budapest, Pf. 35.
Tel: +36-1-273-3180
Fax: +36-1-273-3189
www.infoalap.hu

A Braille kurzor áthelyezése az aktív kurzorhoz	BAL OLDALI SHIFT+KÖTŐJEL	BAL OLDALI SHIFT+3, 6 PONT

Érintőkurzor-funkciók

Leírás	Braille- billentyűparancs	Pontkombináció
Érintőkurzor	8+SZÓKÖZ	1, 2, 5, 6 PONT+SZÓKÖZ
Előző objektum	B+SZÓKÖZ	1, 2 PONT+SZÓKÖZ
Következő objektum	NAGYOBBJEL+SZÓKÖZ	4, 5 PONT+SZÓKÖZ
Az aktuális objektum nevének felolvasása	C+SZÓKÖZ	1, 4 PONT+SZÓKÖZ
A beállított navigációs típusnak megfelelő, következő objektumra lépés	BAL vagy JOBB BILLENŐSÁV LE	BAL vagy JOBB BILLENŐSÁV LE
A beállított navigációs típusnak megfelelő, előző objektumra lépés	BAL vagy JOBB BILLENŐSÁV FEL	BAL vagy JOBB BILLENŐSÁV FEL
A következő navigációs típusra váltás	BAL vagy JOBB OLDALI KIVÁLASZTÓ+BAL vagy JOBB BILLENŐSÁV LE	BAL vagy JOBB OLDALI KIVÁLASZTÓ+BAL vagy JOBB BILLENŐSÁV LE

Az előző navigációs típusra váltás	BAL vagy JOBB OLDALI KIVÁLASZTÓ+BAL vagy JOBB BILLENŐSÁV FEL	BAL vagy JOBB OLDALI KIVÁLASZTÓ+BAL vagy JOBB BILLENŐSÁV FEL
Az első objektumra lépés	BALRA LÉPTETÉS GOMB+BAL vagy JOBB OLDALI KIVÁLASZTÓGOMB, vagy L+SZÓKÖZ	BALRA LÉPTETÉS GOMB+BAL vagy JOBB OLDALI KIVÁLASZTÓGOMB, vagy 1, 2, 3, PONT+SZÓKÖZ
Az utolsó objektumra lépés	JOBBRA LÉPTETÉS GOMB+BAL vagy JOBB OLDALI KIVÁLASZTÓGOMB, vagy 4, 5, 6 PONT+SZÓKÖZ	JOBBRA LÉPTETÉS GOMB+BAL vagy JOBB OLDALI KIVÁLASZTÓGOMB, vagy 4, 5, 6 PONT+SZÓKÖZ
Az aktuális objektum aktiválása	Kurzoráthelyező gomb	Kurzoráthelyező gomb
Szövegáttekintő mód aktiválása	JOBB OLDALI SHIFT+APOSZTRÓF	JOBB OLDALI SHIFT+7 PONT
Szövegáttekintő mód kikapcsolása	X+SZÓKÖZ, vagy 8+SZÓKÖZ	1, 3, 4, 6 PONT+SZÓKÖZ, vagy 1, 2, 5, 6 PONT+SZÓKÖZ
Kattintás a jobb egérgombbal az	JOBB SHIFT+ PONTKARAKTER, vagy	JOBB SHIFT+ 3 PONT, vagy egy

érintőkurzor pozíciójánál	egy kurzoráthelyező gomb lenyomása és nyomva tartása	kurzoráthelyező gomb lenyomása és nyomva tartása
Fejlesztői navigáció be- és kikapcsolása	BAL OLDALI SHIFT+JOBB OLDALI SHIFT+SZÓKÖZ	BAL OLDALI SHIFT+JOBB OLDALI SHIFT+SZÓKÖZ
Alkalmazásablak bezárása (ALT+F4 szimulálása)	JOBB OLDALI SHIFT+A	JOBB OLDALI SHIFT+1 PONT

Segédprogram-funkciók

Leírás	Braille- billentyűparancs	Pontkombináció
JAWS-kezelő indítása	JOBB OLDALI SHIFT+PONTOSVESSZŐ	JOBB OLDALI SHIFT+2, 3 PONT
Keret bal felső sarkának megadása	JOBB OLDALI SHIFT+9	JOBB OLDALI SHIFT+2, 4, 6 PONT
Keret jobb alsó sarkának megadása	JOBB OLDALI SHIFT+7	JOBB OLDALI SHIFT+1, 2, 4, 5, 6 PONT
Ábrafeliratozó	JOBB OLDALI SHIFT+G	JOBB OLDALI SHIFT+1, 2, 4, 5 PONT

JAWS Keresés parancsa	JOBB OLDALI SHIFT+F+SZÓKÖZ	JOBB OLDALI SHIFT+1, 2, 4 PONT+SZÓKÖZ
JAWS Következő keresése parancsa	JOBB OLDALI SHIFT+KETTŐSPONT	JOBB OLDALI SHIFT+2, 5 PONT

Az Orbit Reader 20 Braille-kijelző készülék részletes ismertetése

Az Orbit Reader 20 kisméretű, hordozható, húszcellás Braille-kijelző, amely önálló működési módban Braille-jegyzetelőként, illetve könyvolvasóként használható. USB vagy Bluetooth kapcsolaton keresztül a különféle operációs rendszereken futó képernyőolvasó programok Braille-kijelzőjeként is működtethető. Braille kijelzőként az eszköz billentyűzetének segítségével a csatlakoztatott készülék is vezérelhető anélkül, hogy a számítógéphez, az okostelefonhoz vagy a táblagéphez hozzá kellene nyúlnia a felhasználónak.

A Magyarországon forgalmazott Orbit Reader 20 készülékek alapértelmezés szerint hatpontos Braille-módra vannak beállítva, az elsődleges felhasználói és Braille-nyelvük a magyar. Ennek megfelelően a menüpontok és a rendszerüzenetek magyar irodalmi teljesírással jelennek meg. A fájl- és mappanevek kijelzése és beírása egyszerűsített irodalmi pontírással történik, emiatt egyes karakterek használatát kerülni kell.

Az Orbit készülék önálló használatával hatpontos módban olvasni kívánt szövegeket – pl. könyveket – előzetesen a számítógépen USA Braille

kódolású BRF fájlformátumra kell konvertálni, pl. az internetes

RoboBraille szolgáltatás használatával vagy a DEX programmal.

Az Orbit Reader 20 készüléken hatpontos módban írt magyar nyelvű Braille jegyzetek vagy magán az eszközön vagy Braille-nyomtatásban, illetve speciálisan beállított képernyőolvasó programmal olvashatóak vissza változatlan formában. Az Orbiton magyar irodalmi Braille-teljesírással készített BRF formátumú jegyzeteket a számítógépre történő átmásolás után a forgalmazó weboldaláról letölthető BRF-ből TXT-be konvertáló Windows alkalmazással lehet egyszerű szöveggé alakítani.

Megfelelő ismeretek birtokában az Orbit Reader 20 készülék átállítható nyolcpontos Braille-módra. Ebben az üzemmódban olvasásra és írásra egyaránt UTF-8 kódolású egyszerű szövegfájlokat kezel az eszköz. A jegyzetek írásához a magyar számítógépes Braille-pontkombinációk használhatóak, az olvasásra megnyitott szövegek is így jelennek meg a kijelzőn. Nyolcpontos módban a könyvek előzetes, a jegyzetek utólagos átalakítására általában nincs szükség.

A készülék használata

Az Orbit Reader 20 két fő működési móddal rendelkezik. Az egyik az ún. önálló mód (stand-alone mode), a másik a távoli mód (remote mode).

Bekapcsolás után általában az önálló mód az alapértelmezett.

A képernyőolvasó programmal történő használatot lehetővé tevő távoli módba (remote mode) a **SELECT+JOBBRANYÍL** kombináció lenyomásával lehet belépni. Alapbeállítás szerint az Orbit rákérdezés nélkül társítja magát ahhoz az eszközhöz – pl. okostelefon vagy PC –,

amely Bluetooth kapcsolatot kezdeményez vele. Akkor is automatikusan távoli módba vált, ha aktivitást érzékel az USB- vagy a Bluetooth kapcsolaton keresztül a másik eszközön futó képernyőolvasó program részéről.

Az Orbit Reader 20 menüje

Az Orbit Reader menüjét a **SELECT+FELNYÍL** billentyűparanccsal lehet megnyitni. A menü eléréséhez a szerkesztési módból előbb ki kell lépni a **SELECT** gomb kétszeri lenyomásával.

A menüben a **LE-** és a **FELNYÍL**-al lehet lépkedni. A **JOBBRA-** és a **BALRANYÍL**-al az adott menü elemei közt lehet navigálni. Az aktuálisan kiválasztott menüelem Braille-aláhúzást/kijelölést kap, az alsó – hetes és nyolcas – pontok kiemelkednek az éppen kiválasztott menüelem alatt.

Ha egy menünek nem fér ki minden eleme a húszcellás kijelzőre, a **JOBBRANYÍL**-al továbblépkedve a kijelzett menütartalom vízszintesen görgetésre kerül.

A kiválasztott menüelem a **SELECT** gomb lenyomásával aktiválható.

A menüből a hetes pont lenyomásával lehet kilépni.

Megjegyzés: A menüelemek egy részéből almenü nyílik, amelyek ugyanúgy működnek, mint a legfelső szintű menüsor.

A kapcsoló jellegű menüpontok neve után be vagy ki szöveg jelenik meg, amely a kapcsoló állapotát jelzi. A menüben történő navigálás során csak ez az be/ki kiírás kerül aláhúzásra, ha az adott menüelem az aktív.

Az Orbit Reader 20 Braille-kijelző használata a JAWS for Windows képernyőolvasó programmal

A JAWS képernyőolvasó program legújabb változatai tartalmazzák az Orbit Reader 20 használatához szükséges illesztőprogramot. Csak a 2018 márciusa előtti JAWS verziók használata esetén van szükség az Orbit JAWS driverének letöltésére és telepítésére. Az illesztőprogram az Orbit terméktámogatási webhelyéről, az alábbi címről tölthető le:

<https://www.orbitresearch.com/wp-content/uploads/2018/02/OR-20-JAWS-Driver-v1.0.4.zip>

A JAWS a 17.0 verziótól kezdve rendelkezik közvetlen Orbit Reader 20 támogatással. A korábbi JAWS verziók használata esetén az Orbit saját menüjében aktiválni kell az RB18 Emulation Mode üzemmódot. Ebben az emulációs módban a JAWS az Orbit kijelzőnek csak az első tizenhét celláját használja.

Az USB-kapcsolat használata

A JAWS-zal történő használatához az Orbit USB-kapcsolatának HID üzemmódban kell lennie (ez az alapértelmezett). Ez – szükség esetén – beállítható az Orbit menüjében, az USB menüpontban, illetve azonnal aktiválható a **SZÓKÖZ+2, 7 PONT** billentyűparanccsal.

Újabb Windows rendszerek és JAWS változatok használata esetén az Orbit Reader 20 kijelző beállítása a JAWS-zal történő használatra USB-kapcsolaton keresztül az alábbi lépéseken keresztül hajtható végre:

- Állítsa az Orbit USB-kapcsolatát HID protokollra a **SZÓKÖZ+2, 7 PONT** billentyűparancs használatával.
- Indítsa el vagy indítsa újra a JAWS-t, és lépjen be annak alkalmazásablakába.
- Nyissa meg a Beállítások menüt, ebben aktiválja a Braille... menüpontot.
- A TAB billentyűvel lépjen a Braille-kijelző hozzáadása gombra, és a SZÓKÖZ billentyűvel aktiválja azt.
- A megjelenő listában a nyílbillentyűkkel vagy a kezdőbetűjével keresse meg az Orbit Reader 20 kijelzőt. Ha nem találja, válassza az APH Refreshabrilie 18 kijelzőt. A SZÓKÖZ használatával jelölje be a kiválasztott elemet.
- Nyomja meg a Tovább gombot.
- Az új párbeszédpanelen kimeneti portnak válassza az USB lehetőséget, majd nyomja meg a Tovább gombot.
- A következő párbeszédpanelen is nyomja meg a Tovább gombot.
- Válassza ki az Orbit Reader 20 vagy az APH Refreshabrilie 18 kijelzőt elsődleges eszköznek, majd nyomja meg a Befejezés gombot.
- Az OK gomb megnyomásával zárja be a Braille alapbeállítások panelt, majd indítsa újra a JAWS-t.

Bluetooth kapcsolat használata

Az Orbit Reader 20 Bluetooth kapcsolaton keresztül is képes a Windows operációs rendszert használó számítógéppel és a JAWS programmal kommunikálni.

Az Orbit menüjében a Bluetooth menüpont alapértelmezés szerint az Auto beállításra van állítva. Ez azt eredményezi, hogy ha valamelyik, Bluetooth-on társított eszköz aktiválódik, és a rajta futó képernyőolvasó program aktívvá válik, akkor az Orbit automatikusan erre a kapcsolatra vált, és ennek a képernyőolvasó programnak a kijelzőjeként működik tovább. Ugyanígy, ha az éppen aktív Bluetooth kapcsolatban lévő eszköz alvó módba kerül, pl. lezárt állapotba vált a képernyője, és így a rajta futó képernyőolvasó aktivitása megszűnik, akkor az Orbit áttér az USB-kapcsolat használatára, és az ezen keresztül csatlakoztatott eszközön futó képernyőolvasó kijelzőjeként funkcionál tovább. Ha ez az eszköz sem aktív, vagy nincs USB-kapcsolat, akkor az Orbit Reader visszatér önálló módba.

Ha nem kívánja, hogy a csatlakoztatott eszközök felébredése illetve alvó módba kerülése miatt az Orbit váratlanul átváltson a kapcsolatok között, akkor a Bluetooth menüben válassza a Manual (Manuális) menüpontot, vagy kapcsolja ki a Bluetooth funkciókat az Off (Kikapcsolva) lehetőség aktiválásával.

Az Orbit Pair (Párosítás) menüpontjának használatával a Bluetooth-társítás módját határozhatja meg. Az alapértelmezett beállítás a Just Works protokoll, amely úgy működik, hogy amikor egy Bluetooth-képes eszközről társítási kérelem érkezik a Braille-kijelzőhöz, az Orbit azonnal elfogadja azt, és létrejön a kapcsolat.

„Informatika a
látássérültekért”
Alapítvány

Székhely: 1146 Budapest, Hermina út 47.
Iroda: 1145 Budapest, Bácskai u. 29/ b.
Postacím: 1580 Budapest, Pf. 35.
Tel: +36-1-273-3180
Fax: +36-1-273-3189
www.infoalap.hu

A Confirm Code protokoll biztonságosabb csatlakozási mód. Akkor célszerű használni, ha több Orbit készülék van hatókörön belül. Ha ezt a protokollt állítja be, akkor a társítási kérelem hatására a csatlakoztatni kívánt eszközön és az Orbiton is megjelenik egy véletlenszerűen generált számkódot tartalmazó értesítés. Ha a megjelenített kód azonos a két eszközön, akkor az Orbiton a nyolcas pont, a másik eszközön pedig az Igen gomb megnyomásával hagyhatja jóvá a társítást. Ha nem kívánja engedélyezni a Bluetooth kapcsolat létrehozását, akkor az Orbiton a hetes pont, a másik eszközön pedig a Nem gomb megnyomásával utasíthatja el a kérelmet.

A Windows PC és az Orbit Reader 20 közti Bluetooth kapcsolat létrehozásához tegye az alábbiakat:

- Indítson Bluetooth-os keresést a Windows operációs rendszerben. A megjelenő listában válassza az Orbit Reader 20 készüléket.
- Az Orbit Pair beállításától függően a Bluetooth kapcsolat vagy azonnal felépül a Windows PC és a Braille-kijelző között, vagy a leírt módon meg kell erősíteni a társítási kísérletet.
- Amint a kapcsolat létrejött, a PC-n megjelenik a bejövő Bluetooth virtuális soros port.
- A Windows eszközközelőjében a portok listájában keresse meg a kimenő Bluetooth soros portot. Jegyezze le a port számát, erre később szüksége lehet.

Ha a JAWS programhoz az Orbit Reader 20 Braille-kijelzőt úgy kívánja hozzáadni, hogy a Bluetooth kapcsolatot használja, akkor tegye az alábbiakat:

- Az Orbit Reader 20 kijelzőn nyomja le a **SZÓKÖZ+4, 7 PONT** billentyűparancsot a Bluetooth kapcsolat használatára történő váltáshoz.
- Az első, protokollváltási lépés kihagyásával csinálja végig a JAWS-ban a Braille-kijelző hozzáadásához szükséges, az USB-kapcsolat használatát célzó, korábban ismertetett lépéseket, azzal a kivétellel, hogy a portok listáját tartalmazó képernyőn USB helyett a Bluetooth-t válassza.
- Ha a JAWS kéri, adja meg az eszközkezelőben feljegyzett virtuális sorosport számát.
- Folytassa a korábban ismertetett lépések elvégzését, majd indítsa újra a JAWS programot.

Megjegyzés: Ha már korábban hozzáadott, és az USB használatára beállított Orbit kijelzőt kíván a JAWS-zal a továbbiakban Bluetooth kapcsolaton keresztül használni, akkor ez az egy beállítás módosítható a JAWS Beállítások menüjében, a Braille... menüpont aktiválása után, a megjelenő Braille Alapbeállítások párbeszédpanelen a Beállítások Módosítása... gomb megnyomását követően megnyíló párbeszédpanelen. A módosítások elvégzése és a megnyitott párbeszédpanelek bezárása után indítsa újra a JAWS programot.

Az Orbit Reader 20 billentyűparancsai a JAWS használatához

Az Orbit Reader 20 kijelzőn kevesebb billentyűparancsot használhat a JAWS és a Windows vezérlésére, mint a Focus eszközön, illetve számos billentyűparancs eltér. Ennek oka, hogy az Orbit Reader 20 kijelzőn kevesebb módosító billentyű található, illetve kurzoráthelyező gombok sincsenek a Braille-cellák fölött. Ezzel szemben az Orbit Reader 20 kijelzőn navigációs nyílblokk található, amelynek gombjait a billentyűparancsok aktívan használják.

Az alábbi táblázatokban az Orbit Reader 20 Braille-kijelzőn a JAWS és a Windows vezérlésére használható billentyűparancsok kerülnek bemutatásra.

JAWS Billentyűparancsok

Olvasási billentyűparancsok

Funkció	Billentyűparancs
Kijelzés mozgatása balra	BALRANYÍL
Kijelzés mozgatása jobbra	JOBBRANYÍL
Kijelzés mozgatása egy sorral feljebb	FELNYÍL
Kijelzés mozgatása egy sorral lejjebb	LENYÍL

„Informatika a
látássérültekért”
Alapítvány

Székhely: 1146 Budapest, Hermina út 47.
Iroda: 1145 Budapest, Bácskai u. 29/ b.
Postacím: 1580 Budapest, Pf. 35.
Tel: +36-1-273-3180
Fax: +36-1-273-3189
www.infoalap.hu

Léptetés egy Braille-kijelzőnyivel balra	A léptető billenőgombok felső végének lenyomása
Léptetés egy Braille-kijelzőnyivel jobbra	A léptető billenőgombok alsó végének lenyomása
Az aktív ablak teteje	SELECT+1, 2, 3 PONT
Az aktív ablak alja	SELECT+4, 5, 6 PONT
A Braille áthelyezése az aktív kurzorhoz	SELECT+R
Aktuális sor bemondása	SZÓKÖZ+1, 4 PONT
Aktuális szó bemondása	SZÓKÖZ+2, 5 PONT
Aktuális karakter bemondása	SZÓKÖZ+3, 6 PONT

JAWS navigációs billentyűparancsok

Funkció	Billentyűparancs
Előző dokumentumablak	SZÓKÖZ+1, 3 PONT
Következő dokumentumablak	SZÓKÖZ+4, 6 PONT
Fájl eleje	SZÓKÖZ+1, 2, 3 PONT
Fájl vége	SZÓKÖZ+4, 5, 6 PONT
Page Up	SZÓKÖZ+1, 2, 3, 4, 5 PONT
Page Down	SZÓKÖZ+1, 2, 4, 5, 6 PONT
Home	SZÓKÖZ+1, 2, 3, 4 PONT
End	SZÓKÖZ+1, 4, 5, 6 PONT
Felnyíl	SZÓKÖZ+1 PONT
Lenyíl	SZÓKÖZ+4 PONT

Előző szó	SZÓKÖZ+2 PONT
Következő szó	SZÓKÖZ+5 PONT
Előző karakter	SZÓKÖZ+3 PONT
Következő karakter	SZÓKÖZ+6 PONT

JAWS szerkesztési billentyűparancsok

Funkció	Billentyűparancs
BACKSPACE (Braille-karakterek gépelésekor Shift-billentyűként funkcionál)	SZÓKÖZ+7 PONT
ENTER	SZÓKÖZ+8 PONT
TAB	SZÓKÖZ+4, 5 PONT
SHIFT+TAB	SZÓKÖZ+1, 2 PONT
Jelenlegi karakter törlése	SZÓKÖZ+D
Mindent kijelöl	SZÓKÖZ+1, 8 PONT
Kijelölés a dokumentum tetejéig	SZÓKÖZ+1, 2, 3, 7, 8 PONT
Kijelölés a dokumentum aljáig	SZÓKÖZ+4, 5, 6, 7, 8 PONT
Előző oldal kijelölése	SZÓKÖZ+1, 2, 3, 4, 5, 7, 8 PONT
Következő oldal kijelölése	SZÓKÖZ+1, 2, 4, 5, 6, 7, 8 PONT
Kijelölés a sor elejéig	SZÓKÖZ+1, 2, 3, 4, 7, 8 PONT
Kijelölés a sor végéig	SZÓKÖZ+1, 4, 5, 6, 7, 8 PONT
Előző sor kijelölése	SZÓKÖZ+1, 7, 8 PONT

„Informatika a
látássérültekért”
Alapítvány

Székhely: 1146 Budapest, Hermina út 47.
Iroda: 1145 Budapest, Bácskai u. 29/ b.
Postacím: 1580 Budapest, Pf. 35.
Tel: +36-1-273-3180
Fax: +36-1-273-3189
www.infoalap.hu

Következő sor kijelölése	SZÓKÖZ+4, 7, 8 PONT
Előző szó kijelölése	SZÓKÖZ+2, 7, 8 PONT
Következő szó kijelölése	SZÓKÖZ+5, 7, 8 PONT
Előző karakter kijelölése	SZÓKÖZ+3, 7, 8 PONT
Következő karakter kijelölése	SZÓKÖZ+6, 7, 8 PONT
Másolás a vágólapra	SZÓKÖZ+1, 4, 8 PONT
Kivágás a vágólapra	SZÓKÖZ+1, 3, 4, 6, 8 PONT
Vágólap beillesztése	SZÓKÖZ+1, 2, 3, 6, 8 PONT
Visszavonás	SZÓKÖZ+1, 3, 5, 6, 8 PONT

A JAWS billentyűparancsai a Windows vezérléséhez

Funkció	Billentyűparancs
Startmenü	SZÓKÖZ+1, 3, 4, 7, 8 PONT
Menüsáv megnyitása/bezárása	SZÓKÖZ+M
ESC	SZÓKÖZ+1, 3, 5, 6 PONT
ALT+TAB	SZÓKÖZ+T
Minden alkalmazás kis méretűre állítása	SZÓKÖZ+1, 4, 5, 7, 8 PONT

A JAWS általános billentyűparancsai

Funkció	Billentyűparancs
Billentyűzetsugó be- és kikapcsolása	SZÓKÖZ+1, 4, 5, 6 PONT
Billentyűk begépelési módjának be- és kikapcsolása	SZÓKÖZ+1, 2, 3, 4, 5, 6 PONT

„Informatika a
látássérültekért”
Alapítvány

Székhely: 1146 Budapest, Hermina út 47.
Iroda: 1145 Budapest, Bácskai u. 29/ b.
Postacím: 1580 Budapest, Pf. 35.
Tel: +36-1-273-3180
Fax: +36-1-273-3189
www.infoalap.hu

JAWS kurzor	SELECT+J
PC kurzor	SELECT+P
A JAWS kurzor áthelyezése a PC kurzorhoz	SELECT+1, 4 PONT
Folyamatos felolvasás a végéig	SZÓKÖZ+1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 PONT
Váltogatás az irodalmi és a számítógépes Braille között	SZÓKÖZ+G (1, 2, 4, 5 PONT)
Az aktuális szó számítógépes pontírással történő kijelzésének be- és kikapcsolása	SELECT+W (2, 4, 5, 6 PONT)
Az utolsó felbukkanó üzenet megjelenítése	SELECT+F
JAWS keresés	SZÓKÖZ+F
JAWS következő keresése	2, 5, 7, 8 PONT
JAWS előző keresése	SZÓKÖZ+2, 5, 7, 8 PONT
Az aktív kurzor követi a Braille-t be- és kikapcsolása	SELECT+1 PONT
A Braille követi az aktív kurzort be- és kikapcsolása	SELECT+4 PONT
Váltogatás a Braille-módok között	SELECT+M
Hatpontos Braille-kijelzés	SELECT+2, 3, 5 PONT
Nyolcpontos Braille-kijelzés	SELECT+2, 3, 6 PONT
Váltás a kurzoralakok között	SELECT+1, 4, 6 PONT
Braille-kurzor korlátozása	SELECT+R

„Informatika a
látássérültekért”
Alapítvány

Székhely: 1146 Budapest, Hermina út 47.
Iroda: 1145 Budapest, Bácskai u. 29/ b.
Postacím: 1580 Budapest, Pf. 35.
Tel: +36-1-273-3180
Fax: +36-1-273-3189
www.infoalap.hu

Váltás a karakterek és attribútumok között	SELECT+1, 6 PONT
Braille-színjelölés	SELECT+1, 4 PONT
Kijelzendő attribútumok kiválasztása	SELECT+1, 3 PONT
8 képpont/szóköz beállítása	SZÓKÖZ+2, 3, 6 PONT
Tetszőleges szélességű szóközök mód beállítása	SZÓKÖZ+1, 3, 6 PONT
Váltogatás a 8 képpont/szóköz és a tetszőleges szélességű szóközök mód között	SELECT+1, 3, 4, 6 PONT
Váltogatás a táblázatolvasási módok között	SELECT+T
Váltogatás a táblázatfejléc-opciók között	SELECT+H
Ábra feliratozó	SELECT+G
JAWS-beállítások módosítása	SELECT+1, 2, 3, 6 PONT
JAWS ablak	SZÓKÖZ+J
Idő bemondása	SELECT+7, 8 PONT
Szkriptfájl nevének mutatása	SELECT+1, 2, 3, 4, 5 PONT
JAWS-kezelő futtatása	SZÓKÖZ+2, 3, 7, 8 PONT

A JAWS billentyűparancsai a speciális billentyűk eléréséhez

Funkció	Billentyűparancs
CTRL+A - CTRL+Z	Az angol Braille-ábécé bármelyik betűje a nyolcas ponttal együtt
F1 - F10	Csúsztatott számjegyek a hetes ponttal együtt. A csúsztatott nulla az F10.
CTRL+F1 - CTRL+F10	Csúsztatott számjegyek a nyolcas ponttal együtt. A csúsztatott nulla a nyolcas ponttal a CTRL+F10.

A JAWS for Windows beállítása az Orbital írt jegyzetek elolvasásához

A JAWS for Windows képernyőolvasó program alapesetben a felhasználó anyanyelvének megfelelő számítógépes Braille-írást használja a csatlakoztatott Braille-kijelzőn. Ez a legtöbb esetben megfelelő, ám ha előzetes egyszerű szöveggé alakítás nélkül az Orbit Reader 20 készüléken hatpontos módban készített, BRF formátumú jegyzetfájlt kíván a számítógépen a JAWS segítségével elolvasni, akkor ennek érdekében meg kell változtatnia legalább a Braille-kijelzési beállításokat a megfelelő megjelenítéshez. Erre akkor lehet szükség, ha a jegyzet nem magyar irodalmi Braille-teljesírással készült vagy speciális jelöléseket tartalmaz, így a BRF-ből TXT-re konvertáló alkalmazással nem alakítható egyszerű szöveggé.

A jegyzet készítéséhez választott Braille-írásrendszertől és jelölésmódtól függetlenül a BRF-fájlokban az Egyesült Államokban használt

számítógépes Braille-szabvány szerint kerülnek tárolásra a pontkombinációk. Ennek megfelelően kell megváltoztatni a JAWS Braille-kijelzési beállításait az alábbiak szerint.

Lépjen a Windowsban a JAWS alkalmazásablakára a JAWSGOMB+J lenyomásával vagy az ALT+TAB billentyűkombináció nyomogatásával.

A bal oldali ALT billentyű lenyomásával nyissa meg a JAWS alkalmazásmenüjét, majd a LENYÍL-lal navigáljon a Beállítások legördülő menüre. A LENYÍL használatával lépjen a Braille menüpontra, és az ENTER lenyomásával aktiválja azt.

A TAB billentyűvel navigáljon a Speciális gombra, és a SZÓKÖZ billentyűvel aktiválja azt.

Ekkor megjelenik a JAWS Beállítási Központ, ahol az alapértelmezett konfiguráció van betöltve. Ha megváltoztat egy beállítást, az minden alkalmazás használatára kihatással lesz.

Ezt érdemes adott esetben leszűkíteni annak az egy alkalmazásnak a használatára, amellyel az Orbiton készített jegyzeteket olvasni kívánja. Ehhez a SHIFT+TAB kétszeri lenyomásával lépjen az Alkalmazás kombinált listamezőre. A FEL- és a LENYÍL-lal, illetve kezdőbetűjének lenyomásával válassza ki a kívánt alkalmazást, amely lehet pl. a Jegyzetömb. Ezután a TAB kétszeri lenyomásával lépjen vissza a beállítási fanézetre, ahol már a Braille főág van kiválasztva.

Megjegyzés: Ugyanide eljuthat kevesebb lépésen keresztül is. Ehhez először nyissa meg valamelyik Braille-jegyzetfájlt a használni kívánt alkalmazással, pl. a Jegyzetömbbel, majd nyomja le a JAWSGOMB+F2 billentyűparancsot. A megjelenő listában a LENYÍL-lal keresse meg a Beállítási Központ elemet, és nyomja le az ENTER billentyűt.

Ekkor szintén a JAWS Beállítási Központ ablaka nyílik meg, de az adott alkalmazás, pl. a Jegyzettömb beállításával. Nyomja le egyszer a TAB billentyűt, hogy a keresőmezőről a beállítások fanézetére lépjen. Itt a B betű nyomogatásával eljuthat a Braille-beállítások főágához.

Ezen a helyen a JOBBRANYÍL többszöri lenyomásával mind mélyebb beállítási alágakat nyithat meg: Braille -> Általános -> Írásrendszer -> Nyelv (Magyar - Magyarország).

A nyelv beállítását hagyja magyaron, ennek az alábbiak szempontjából nincs jelentősége.

Nyomja le a LENYÍL billentyűt, hogy a Kijelzés elemre lépjen. Ha a Kijelzés számítógépes Braille szöveget hallja, akkor ezt a beállítást nem kell megváltoztatnia. Ha ettől eltérő bemondást hall, pl. azt, hogy Kijelzés Magyar Grade 1 vagy Kijelzés Magyar Grade 2, akkor a SZÓKÖZ billentyűt nyomogassa addig, amíg nem hangzik el a Számítógépes Braille szöveg.

Ezután nyomogassa addig a LENYÍL billentyűt, amíg a Számítógépes Braille-táblák elemre nem jut, majd nyomja le a SZÓKÖZ billentyűt.

Ekkor megnyílik a Kedvenc Braille-táblák kiválasztása párbeszédpanel.

A többválasztós listamezőben az itt található táblák a SZÓKÖZ billentyűvel bejelölhetőek kedvencként. A jelölés a SZÓKÖZ billentyű lenyomásával törölhető.

A LE- és a FELNYÍL billentyűkkel keresse meg az Egyesült Államok Unicode táblát, és az ALT+E lenyomásával tegye azt elsődlegessé.

Ugyanezt elvégezheti az Elsődleges gomb megnyomásával is. Az ENTER lenyomásával vagy az OK gomb aktiválásával zárja be a párbeszédpanelt.

Ekkor a vezérlés visszakerül a Braille-beállítások fanézetére.

Itt az ENTER lenyomásával bezárhatja a Beállítási Központ ablakát. A JAWS rákérdezhet, hogy kívánja-e menteni a végzett módosításokat.

Válassza az igen lehetőséget!

Ha a Jegyzettömbből, billentyűparanccsal nyitotta meg a Beállítási Központot, akkor a vezérlés visszakerül a Jegyzettömbbe, és ha mindent jól csinált, akkor a Braille-kijelzőn az Orbit Readerrel készített jegyzet szövege olvasható úgy, ahogy azt az önálló módban használt kijelzőn begépelte.

Ha a JAWS alkalmazásablakából nyitotta meg a Beállítási Központot, akkor annak bezárása után a JAWS Braille Beállítások ablakában is meg kell nyomnia az OK gombot.

Megjegyzés: Ha az Orbittal készített jegyzetet a számítógépen történő megnyitás után nemcsak olvasni, hanem szerkeszteni (javítani, kiegészíteni) is kívánja Braille-ban, és ezt a számítógéphez csatlakoztatott Braille-kijelző lehetővé teszi, akkor az imént ismertetett beállítási lépések elegendőek ehhez. Azzal, hogy a kijelzést számítógépesre állítja, a bevitel is számítógépesre vált, mivel ilyenkor a JAWS más lehetőséget nem biztosít. A jegyzetekbe a számítógépen történő utólagos beírás során azonban tudnia kell azokról a kisebb-nagyobb eltérésekről, melyek a JAWS Egyesült Államok Unicode Braille-táblája és az Orbit Reader Braille-táblája között előfordulhatnak. Ilyen például az, hogy az amerikai számítógépes Braille-bevitelre állított JAWS használatakor a kijelzőn nem feltétlenül elegendő a **4, 5, 6 PONT** kombinációt lenyomni, hanem a hetes pontot is hozzá kell nyomni a kombinációhoz, különben lehet, hogy nem kerül bevitelre karakter.

Impresszum

Szerző: Márkus Norbert

Kiadja: Informatika a Látássérültekért Alapítvány

A kiadást támogatta: Nemzeti Szociálpolitikai Intézet